

diasporiana.org.ua

Ціна 75 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVII.

ГРУДЕНЬ — 1976 — DECEMBER

Ч. 323

НОВІ ДНІ

· NOWI DNI ·
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

Засновник, видавець і редактор 1950-1969
П. К. Волинняк

Видає видавництво "Нові дні"

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця — головний редактор
О. Н. Гай-Головко, М. Дальний, О. Г. Коновал,
Роман Рахманний
Григорій Мороз — адміністратор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOVI DNI
Box 126, Postal Station "N"
TORONTO, ONT., CANADA
M8V 3S4

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів
Австралія — 4.50 австралійських доларів
Франція — 25 франків
Англія — 1.75 фунта
Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.
Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:
A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:
S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
S. 5001, Australia.

На Чикаго і околиці:
Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:
Mr. S. Jewsevskij,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116,
U.S.A.

На Тандер Бей і околиці:
Mr. P. Swyrydenko
133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont.
P7C 2G4

Second Class Mail Registration Number 1668

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Д. Кислиця — Вадим Сварог — Редактор "Нових днів"	1
Микола Вінграновський — Високий цвіт небес	2
Д. Кислиця — Дмитрові Нитченкові 70 минуло	3
Євген Євтушенко відповідає	5
Б. Бойчук — Подорож з учителем	5
Василь Витвицький — Мистці з України	7
Дм. Нитченко — На побережжі Маклая...	8
Голоси Читачів	18
М. Дальний — Канада, Квебек і Левек	18
В. Чапленко — До історії однієї спроби	19
ОКО — Пам'ятник Джеферсона	22
Звернення Олеса Бердника до Президента Форда	24
З ювілею Великої церковної громади в Монреалі	26
Марія Гарасевич — Володимир Несторович	28
О. Май — Костянтин Острозький	31
Стипендійний фонд імени д-ра В. Кисілевського	3 стор. обкл

На першій сторінці обкладинки: Дм. Нитченко
(Дм. Чуб).

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА РОЗ-
БУДОВУ В-ВА "Н. Д."

Д. Таран, Бельгія	\$18.00
В. Данильченко, Мінеаполіс, США	17.00
Л. Новицький, Німеччина	13.00
Л. Полова, Детройт, США	12.00
Г. Дворцовий, Австралія	10.00
А. Філіпович, Мінеаполіс, США	8.00
Б. Мигаль, Оттава, Канада	7.00
М. Смик, Детройт, США	7.00
П. Онай, Каліфорнія, США	5.00
О. Флак, Едмонтон, Канада	5.00
М. Коробець, Едмонтон, Канада	5.00
І. Пуцентело, Едмонтон, Канада	3.50
І. Носовенко, Ошава, Канада	3.50
А. Куланін, Сардіс, Канада	3.50
М. Перекліта, Торонто, Канада	3.50
І. Ткач, Гамільтон, Канада	3.50
Е. Рудевський, Саскатун, Канада	3.50
І. Прокоп, Едмонтон, Канада	3.50
Г. Прихідько, Тандер Бей, Канада	3.50
Г. Каряка, Чикаго, США	3.50
М. Костирко, Сакраменто, США	3.50
Д. Садівничий, Клівленд, США	3.50
Р. Ричок, Маплевуд, США	3.50
І. Шевченко, Вашингтон, США	3.50
В. Решетняк, Колорадо, США	3.50
О. Федчишин, Детройт, Канада	3.50
В. Колькін, Гамільтон, Канада	3.50
В. Шимко, Торонто, США	3.50
Л. Царик, Валес, США	3.50
Д. Колішка, Флорида, США	2.00

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ!

ВІТАЄМО І ПОЗДОРОВЛЯЄМО ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ І ЧИТАЧОК, СПІВРОБІТНИКІВ І СПІВРОБІТНИЦЬ, З ВЕЛИКИМ СВЯТОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ТА БАЖАЄМО ЇМ ВСЬОГО ДОБРОГО В НАСТУПНОМУ 1977-МУ РОЦІ

Дирекція Вид. спілки "Нові дні"

Редакція і Адміністрація

ВАДИМ СВАРОГ – РЕДАКТОР "НОВИХ ДНІВ"

Від січня 1977 року стає редактором "Нових днів" дотеперішній співробітник нашого журналу і видавництва взагалі — *Вадим Сварог*. Як усім відомо, Вадим Віталійович нещодавно виконав велику й нелегку роботу для нашого видавництва — зредагував першу книгу-збірник писаної спадщини П. К. Волиняка — "Поговоримо відверто". Наступні книги-томи — скорше чи пізніше — мають вийти також під його редакцією.

Довгі роки за життя П. К. Волиняка і пізніше Вадим Віталійович друкував у "Нових днях" свої цінні літературно-критичні статті та статті на різні інші теми, переважно наукові, культурні, мовні. Якщо протягом двох-трьох років ми мали в журналі порівняно менше його статей, то це сталося в наслідок обтяженості його редакторською працею над згаданою книгою та матеріалом до дальших книг.

Кілька місяців тому Вадим Віталійович відійшов від своєї основної праці в державній школі чужоземних мов (Каліфорнія), перейшовши на заслужену пенсію. Маючи тепер значно більше часу для праці за його вибором і уподобаннями, він ласкаво погодився стати редактором "Нових днів". Вадим Віталійович цілком свідомий того, який великий тягар він бере на свої плечі, бо весь час був з перших рук поінформований про це солодке ярмо як від П. К. Волиняка, так і від мене — протягом семи останніх років. Тут треба цілком відверто і ясно сказати: Вадим Сварог вирішив пожертвувати своїм заслуженим відпочинком як пенсіонер, змилювавшись наді мною (сім років мого постійного великого напруження і праці без просвітку — було більш ніж досить!) і пошанувавши двадцятилітню працю над журналом П. К. Волиняка, свого близького і великого друга ще зі студентських часів у Києві (двадцять років).

Поза "Новими днями" Вадим Сварог друкував свої статті в журналі "Молода Україна", у газетах "Прометей", "Українські вісті" та ін. Має він і певний літературний доробок — художні твори.

Одержавши вищу філологічну освіту в Києві, Вадим Віталійович працював на Україні викладачем української, російської, англійської та французької мов, а з видавництвами співпрацював як мовний редактор та перекладач, брав участь у нарадах київських спеціалістів-перекла-

дачів, зустрічаючись там із Максимом Рильським та іншими.

На прохання Вадима Віталійовича і за згодою управи видавничої спілки я залишаюся у складі редколегії як його заступник — на час, поки потрібно буде, щобто — поки він увійде в курс справ і піднайде чи підготує когось іншого буги його заступником або помічником. Мавши і далі маючи певне навантаження на своїй основній роботі (університет), а також зважаючи на теперішні свої сили й стан здоров'я, більшої розкоші, як бути тільки членом редколегії, я дозволити собі на неозначений час уже не можу. І саме це (сили і стан здоров'я), а не щось інше (дехто думає, що, може, сама чорна невдячність) прошу вважати за причину і підставу мого рішення відійти на становище тільки рядового співробітника в складі редакції.

Одне лиш застереження: своєму заступникові, незалежно від визначеного мені місця в редакції (редколегії), буду помагати відповідно до своєї засади — сумлінно і справді, а не так, як це в нас здебільшого водиться.

Тому з чистим серцем і повною відповідальністю звертаюся до всіх співробітників — редакційних і нередкаційних: помагаймо нашому ново-

му редакторові в усьому, щоб він зміг не тільки втримати журнал на пристойному рівні, а й підносити на чимраз вищий і вищий рівень. Коли кажу — в усьому, то маю на увазі й тих читачів, які помагали й далі можуть помагати тільки в організаційних і фінансових справах (мені ці справи й журба — найбільше весь час допікали), бо то справді велика штука тепер зводити кінці з кінцями, видаючи журнал. Не дуже багато є серед нас таких, що захочуть редагувати журнал за символічну платню чи писати серйозні статті за символічний гонорар (фактично — майже за дармо), а вже зовсім неможливо друкувати й розсилати журнал за символічну оплату.

Вадим Сварог, як і я дотепер, редагуватиме "Нові дні" за таку скромну винагороду, як, може, ніхто і ніде. Ми знаємо, що деякі газети чи журнали редагують за досить добру платню редактори, які своєю кваліфікацією аж ніяк не можуть дорівнювати Сварогові. Але ніколи й ні за які гроші не погодився б Сварог відповідати за пустопорожнє змістом і неграмотне видання, яких ми маємо — хоч греблю гати. Тому ми, наше видавництво, можемо бути тільки дуже вдоволені, що Вадим Сварог *вибрав* "Нові дні", не приймаючи пропозиції чісїєй іншої...

Так чи так, але добрий читач і наш щирий приятель Анатолій В. Білоцерківський має повну рацію, коли закликає всіх нас поставити "Нові дні" на таку фінансову базу, щоб ми могли як слід винагороджувати працю редактора, співробітників (авторів) і адміністратора (див. випуск "Н. Д." за вересень ц.р. — на першій сторінці). Таж усяк знає, що гроші для багатьох наших читачів і приятелів — не проблема тепер. Тож нехай перестане в нас бути проблемою добра воля і БАЖАННЯ працювати для журналу, а в

тому і працювати так, наприклад, як працюють в Українському осередку культури й освіти у Вінніпегу, дбаючи про фінансову базу (див. нотатку в "Н. Д." за вересень ц.р. — на 27-28 ст.).

Даючи згоду стати редактором "Нових днів", Вадим Сварог сказав, що він постарається робити все від нього залежне, щоб у журналі друкувався матеріал і актуальний, і цікавий, а до того ж і на належному культурному рівні та доброю українською літературною мовою. Зробім же й ми всі від нас залежне, щоб новий редактор наш міг здійснити свій добрий шляхетний намір

Нехай знає наперед Вадим Віталійович, що знайдуться, як і знаходились, найнесподіваніші нарікайки і найнещадніші необ'єктивні критики та критикани його доброї і жертвенної праці, способу редагування і мови — найчастіше з-поміж найменше компетентних індивідів, а в тому й дописувачів-графоманів, "писарчуків поганих вірш" (мовляв, за І. Котляревським), "новелістів" і "романістів", які не тільки дуже настирливо вимагатимуть друкувати непридатні й непечатні речі, а й перестерігатимуть, погрожуючи, щоб редактор не смів нічого скорочувати, не відважувався правити їм мову, викреслювати непотрібні й проставляти потрібні коми, одне слово, — щоб усе друкував, "нічого не змінюючи". Тож побажаю Вадимові Віталійовичу не надто переїматися жорстокою критикою несправедливих критиків і крутими та грізними вимогами вроджених геніїв.

Наші шановні й дорогі читачі та співробітники, я не маю сумніву, що ви шануватимете свого роботящого і щедрого для вас редактора Вадима Сварога. У добрий час, дорогий колего Вадиме Віталійовичу!

Дм. КИСЛИЦЯ

Микола ВІНГРАНОВСЬКИЙ

ВИСОКИЙ ЦВІТ НЕБЕС

ДОВЖЕНКО

Благословенні води літ,
Літа Десни благословенні
І часу вічного політ
В однім осяянім іменні.

Благословенна срібна твердь
Землі і неба, дня і ночі
І золоті вогневі очі,
Де обнялись життя і смерть.

Священна чаша доброти
В руках всеспільности й любови,
І світ об'єднаний у слові
Краси, і правди, і мети.

Благословенна світлотинь
Судьби в щасливім одкровенні...
І многокрилля поколінь
В однім озоренім іменні.

МОЯ ОСІНЬ

Шепоче дощ про тебе у траві,
Ріку читає сірими очима.
Ідуть з роботи землі степові,
Лежить гора з сосною за плечима.

Сухе намокло небо і стебло,
У зайченят ростуть веселі зуби,
І кавуняче зернятко стекло
Червоною краплиною на губи.

Подовшали тривоги і листи,
Ліси на глину, на пісок опали.
Лиш ти одна, мені одна лиш ти
Мій палиш сон і душу мою палиш.

■

Я скучив по тобі, де небо молоде,
Два наших імени розлука вполювала
И за руки їх, розлучених, веде,
Отак довіку б їх не розлучала.

Люблю тебе. Боюсь тебе. Дивлюсь
Високим срібним поглядом на тебе.
З вогню і вод, від неба і до неба
Твоїм ім'ям на тебе я молюсь...

...Зимовий сад під вороном білів.
Стояли очі у вікні сухому.
Смеркалося. Година йшла на сьому.
Життя лежало тихо, як посів.

І глянув я на тебе з білоти,
Забіг туди, забіг і звідти глянув!
Тебе я прошу: з погляду, з туману,
З могил і вітру серце відпусти!

Душа моя в цвітінні і немає,
Нема цвітіння — більшого нема!...

А снігодоц над вовком пролітає
І Ріг Кривий поволі обніма.

■

Коло тебенько я — дивись! —
Ходять хмари нехмарним небом,
По воді сон зорі п'явивсь
Біля тебенько, коло тебе

Зірно каже собі про дощ,
Про краплину малу на ньому,
Про чорнобил і нехвороц
І дорогу — назад додому.

Бо додому воно завжди:
Полину і сльози — додому.
Сніг іде. Голубінь з ожин.
І морозик цвіте по-свому.

Коло тебенько я — за всіх.
А як ні — за одне лише небо...
Збився з ніг золотий поріг
Біля тебенько, коло тебе.

"Вітчизна" ч. 10, 1976

ДМИТРОВІ НИТЧЕНКОВІ — 70 МИНУЛО

Одному з наших найбільших завзятців — Дмитрові Васильовичу Нитченкові — цього року перевалило через сімдесятку. Маємо, отже, ще одну нагоду похвалитися, що новоднівська громада поповнилася новим сеньйором із урочисто заокругленим дозрілим віком. А Дмитро Васильович — це найдіяльніший співробітник "Нових днів" на всю Австралію. Коли б хтось із-поза Австралії хотів помірятися з ним завзяттям і наслідками праці на користь нашого журналу, то нехай поспробує...

Ось у цьому, випуску "Нових днів" маємо закінчення широкого репортажу його з подорожі слідами Миклуха-Маклая — підсумок новочасної пригодницької подорожі, відбутої ніби на відзначення ювілейного року Дмитра Васильовича разом із Пилипом Вакуленком та іншими. Зовсім недавно, в листопаді ц.р., ми повідомляли про вихід із друку в Австралії збірника поетичної творчості наших австралійців, а це ж також сталося не без найближчої участі ювіляра Нитченка-Чуба. Так бо працює 70-літній Дмитро Васильович — всюдисущий і невсипущий!

Про Нитченка як поета і письменника пише (хочемо вірити, що й напише) в цьому році черговий випуск літературного збірника "СЛОВО". А ми подамо тут, що знаємо, про Нитченка — як нашого приятеля, співробітника, громадського і культурного діяча, не минаючи і його літературної діяльності.

Дмитро Васильович Нитченко (Дмитро Чуб) народився 1906 року (дня його народження не встигли встановити) в містечку Зінькові на Полтавщині (з цього містечка походив і Микола Зеров) — у селянській родині, тому й жив він змалку на батьківському хуторі, що мав усьогонавського п'ять господарств хліборобів. Від п'яти років Дмитра з його двома братами батьки привчали до праці в господарстві: збирати садовину, вибирати картоплю, чистити кукурудзу (її на Полтавщині називають пшеничкою), вибирати насіння з соняшникових голівок, збирати огірки, а ще — пасти вівці. До школи треба було ходити в недалекому селі, де жила бабуся. Коли хлопці підросли, то під час літніх вакацій їм доводилося вже громадити сіно, в'язати снопи під час жнив,

а іноді — і за плугом походити. Та була й неділя чи свято, тоді Дмитро з братами та іншими хлопцями ходив по гриби до лісу, збирав горіхи, заслушувався пташиним співом, полохав у кущах вальдшнепів (лежнів), ловив гадюк і лякав ними собак, викурював із нори лисицю, а ще — купався в ставку й ловив рибу. Як і всі діти — напевно і штаньми ловив...

Закінчивши згодом Зіньківську індустріально-технічну школу, Дмитро Нитченко працював на виробництві слюсарем, фрезерувальником і навіть помічником машиніста.

У ранньому віці він відчув потяг до літературної творчості, особливо після того, як начитався Шевченкового "Кобзаря" та Кащенкових історичних оповідань про козаків. Мавши 15-16 років пробував писати вірші, а серйозніше перевіряв силу свого літературного покликання — образно описавши екскурсію своєї школи із Зінькова до села Підозірки, де були торфові болота. Перший вірш, що його Дмитро написав за шкільною лавкою — аж на 12 рядків, був надрукований 1922 року в газеті "Більшовик Полтавщини". У 1928 році, коли ще працював (останній рік) на виробництві, почав друкувати свої твори в молодечих журналах "Тук-тук", "Жовтень", "Червоні квіти", "Молодий більшовик" та ін. Це були переважно ліричні вірші, нариси про тварин, пригодницькі оповідання. Вірш "Ранок" був передрукований із "Жовтеньки" у відривному календарі, потім у читанці для другої класи, а на одній учительській конференції цей вірш згадувано в доповіді — як зразковий, бо його добре могли зрозуміти діти, він був нескладний формою.

Працювати Дмитрові Нитченкові доводилось у різних видавництвах — журналістом: у "Більшовикові Полтавщини", в "Червоній газеті" (Ростоз над Доном), у "Зорі" (Дніпропетровське). Зазнав він на цій роботі чимало незаслуженої кривди, був звільнений з роботи, skuштував частя безробітного. Та якось йому пощастило закінчити Харківський педагогічний інститут, після чого кілька років (до початку Другої світової війни) викладав українську мову й літературу в десятирічці, на курсах підвищення кваліфікації вчителів, на курсах підготовки до медичного інституту, а навіть — протягом трьох років — у двох інститутах. Від 1931 р. до початку війни Дмитро Нитченко видав три збірки своїх поезій та прози, переклав 5 книжок з російської мови та 10 поезій — з німецької. Кілька його віршів були покладені на музику. Це зробили композитори: Коляда, Овчаренко, Нахабін.

Потім війна, перебування в полоні, життя під німецькою окупацією, табори переміщених осіб у Німеччині... У своїх спогадах "В лісах під Вязьмою" Дмитро Васильович описав і полон, і повернення на Україну з-під Вязьми. З полону помогло йому звільнитися знання німецької мови. У Німеччині (часи таборового життя) Д. В. брав діяльну участь у громадському й культурному житті, викладав українську мову і літературу в

таборових школах, дописував до "Українських вістей", а згодом став літературним працівником у тій же газеті.

Року 1949 Дмитро Васильович опинився з родиною в Австралії, де довелося йому працювати за фахом, але не своїм... фізична праця мало сприяла його творчості, але він не здавався — хоч менше, але писав. Оговтавшись, він активізується і в громадському житті: організує шкільництво, очолює шкільну раду в Вікторії, а потім і шкільну раду на всю Австралію, викладає українознавчі дисципліни в школах та на курсах. Дописував Д. В. (і як Дмитро Нитченко, і як Дмитро Чуб) з Австралії до газет "Наш вік" (Канада), "Українські вісті" (Німеччина), до журналу "Нові дні" та ін. Тут, в Австралії, він видав такі книжки: "На гадючому острові" (двоє видань), "Вовчення", "Це трапилося в Австралії", "В лісах під Вязьмою" (про війну і перебування в полоні), "Живий Шевченко", "Український правописний словник", "Елементи теорії літератури і стилістики" та збірник пригодницьких оповідань "Стежками пригод" (1975).

За редакцією Дм. Нитченка, часто з його ж передмовами, вийшло понад 15 книжок інших авторів та 5 альманахів творчості наших авторів, що живуть в Австралії ("Нові обрії").

Однією з найбільших заслуг Дмитра Васильовича в Австралії є його десятилітня вже батьківська праця з літературним доростом, що його він сам називає "молоде перо". Дехто з тих наймолодших уже став протягом цього часу дорослим, виправдавши надії свого учителя, — напр. Олена Рябенко та інші.

Дмитро Васильович признався, що він готується написати ширші спогади про свій життєвий шлях, а зокрема і про знайомство з багатьма нашими письменниками, як Юрій Яновський, Максим Рильський, Вол. Сосюра, Гр. Елік, Остап Вишня, Вол. Гжицький, Майк Йогансен, Аркадій Любченко, Анатоль Гак, з літературними критиками, як Григорій Костюк, Юрій Дивнич, Юрій Шерех. Сподіваючись, що наш ювіляр це скоро й зробить, наслідуюсь обмежитись цим коротким описом його життя і творчості, а наших читачів і всіх шанувальників Дмитра Васильовича запевнити, що "Нові дні" ніколи не відмовляться надрукувати ті спогади.

Ще слід додати, що Дмитро Нитченко є дійсний член НТШ, член Об'єднання українських письменників в еміграції "Слово", ОПДЛ та інших товариств. А на Україні, за часів передвоєнних, він належав до письменницьких організацій, зокрема й до таких, як Гарт і Пролітфронт.

Нашому вельмишановному і дорогому Дмитрові Васильовичу Нитченкові, з нагоди його 70-ліття, бажаємо якнайбільше успіхів у його корисній праці і творчості — на довгі й щасливі літа!

Дм. КИСЛИЦЯ

Євген Євтушенко відповідає "Молоді України"

Богдан БОЙЧУК

Подасмо кілька строф із нової збірки поезій Богдана Бойчука — "Подорож з учителем". Збірка видана в Нью-Йорку, 1976 р., заходами Нью-Йоркської групи. Рисунки і обкладинка роботи Любослава Гуцалюка. — Ред.

У київській газеті "Молодь України" за 4-е листопада ц.р. опубліковано велике інтерв'ю з московським російським поетом Євгеном Євтушенком.

"Молодих поетів всюди і завжди цікавить: а як приходили в літературу знаменитості, коли в них сталася перша зустріч з поезією?" — запитав кореспондент Є. Євтушенка.

Відповідь: "У мене любов до поезії прийшла через любов до української поезії, зокрема до Шевченка. А чого ви здивувалися?"

Запитання: "А хіба не дивно: ваша рідна сибірська станція Зима і Україна о-он на якій віддали...".

Відповідь: "А дивного нічого нема: мою бабусю, більшовичку, разом із сім'єю вислали в Сибір із Житомирської губернії за причетність до селянського повстання. До того Сибір "освоював" праїд, теж селянин із Житомирщини, висланий на каторгу за те, що підпустив поміщикові "червоного півня"...

Запитання: "Тепер ви, певно, вже забули і читати і розмовляти українською мовою?"

Відповідь: "Ви знаєте, — ні. Читаю цілком вільно. Дома, на московській квартирі, у мене чимало книг, журналів з вашої республіки, і я їх читаю без допомоги словника. Розмовляти трішки складніше, але коли востаннє був на Україні (більше десяти літ тому), мені досить було кілька днів побувати в колі українських друзів, і я вже вільно розмовляв з ними їхньою мовою".

Запитання: "Чи не кортить приїхати ще?"

Відповідь: "Я почуваю себе дуже винним перед українським читачем, перед собою, поезією... Добре знаю Сибір, взагалі все, що за Уралом, і дуже погано — Україну. Моя велика мрія приїхати у вашу республіку, виступити перед читачами. Дуже хотілось би поїздити Полтавщиною, Житомирщиною, побувати в Білій Церкві".

Запитання: "Ви не стежите за українською літературою, зокрема молодією?"

Відповідь: "Дуже уважно. У поезії мені особливо імпонують Драч, Вінграновський, Коротич. Як на мене, ніхто не привіз із США кращих нотаток, як ваш Віталій Коротич".

НЕ ЗАБУДЬТЕ

В І Д Н О В И Т И
ПЕРЕДПЛАТУ

СВОЄЧАСНО!

*Вузькі бо ті двері
й тісна та дорога,
що веде до життя.*

Матей 7. 14

40.

О, земле рідна, ти вже за плечима,
затмарив сонце крик твоїх синів,
птахи клюють недолю на калині,
голодний звір у полі почорнів.

Криваві зорі світ загородили,
і не було вже вороття мені...
То я пішов дорогами крутими
черпнути сонця в чужині.

41.

З потятої пропеллерами висі
стікала сіра сукровиця хмар
на поруділі ребра черепиці,
на спарений пожежами бульвар,

який давився цеглою і стопом
розвалених уцент домів, —
і на руїнах сивої Європи
я доглибинно зрозумів,

чому пручалися до неба вгору
з-під каменя худі церкви,
і готикою тіл кололи зорі,
аж ранами спливали корогви,

як кров перейдених процесій,
як віск забутих молитов,
текли Німеччині на плечі
з гугнявістю промов...

На мурах гинула всесвітня тройця, —
берлінський янгол тільки височів
з порізаним обличчям гаккенкройца
і рясом дротів.

42.

Суворі люди світ загородили
(усі дороги йшли ниде).
батіжжям гордості обличчя били
і кидали зневагою в лице.

І ми пішли безлюдними шляхами,
минаючи черствих людей;
учитель залишав нас за гаями
і йшов по милостиню до осель.

накинувши на плечі мокрий присмерк,
щоб молока для сина чи хлібець...
Але нерадо краляли надлюди
з твердих сердець.

43.

*Зелене листя вітер сушить
від лукоморя до гаїв,
зелене сушить і розносить
руками потічків;*

*один листочок до сердечка,
один на груді впав,
а третій від біди і горя —
щоб сина курував.*

*Від погані і зла людини,
від виразки дротів,
щоб біле тіло не сушило
урочище вітрів!*

*Зелене серце, біле тіло
від ока злих людей —
зелами слова замовляю
малих дітей!*

44.

І дерли літаки ганчір'я неба,
і дірами летіло груддя бомб:
стікала голосіннями планета,
здрігаючи хребтом.

З корінням виривало стіни,
валило тишину склепінь

і розкидало між камінням
людинолику тлінь.

І не було куди ховатись,
ні сина захистить мені...
Аж чорний вибух впав на плечі,
прибивши до землі.

І потекла в мою свідомість
густа і тепла тлінь,
підрізало червоним ноги.
І тонуло в глибінь,

тиснулося у землю тіло,
всідалося на дно,
намокле болями хололо
в гірке вапно.

45.

Мене медсестри біло віднесли
в ребрасті звалища старого міста,
де дірами тягнулися доми,
бухтіли цеглою і тістом

вапна, і жужелиці, і смоли.
Роззявлено чорніла порожнеча, —
листочок тіла білого прилип
і знерухомів... тиша... темний глечик...

і голосіння дерлося в устах.
О, ні! Не вимовлю тієї мови,
що віднесе тебе до небуття,
не кину грудкою такого слова...

46.

Чи солов'ї тебе відщобетали,
що пусткою заріс мій сад,
що хащі самоти і жалю
здушили виноград.

Дорогі читачі "Н. Д."!

За останні роки кошти друкарні, поштова оплата і інші видатки пов'язані із виданням "Нових днів", збільшилися кілька разів, а передплата за журнал — як самі знаєте — залишилась однакова. Не дивно, що деякі читачі так і пишуть нам...: як задовго витримаєте при такій передплаті?

Отож, прийміть ласкаво до відома, що з 1-го січня 1977 року передплата на один рік за "Нові дні" вноситиме 8 канадських дол., читачів з-поза Канади просимо слати 8 кан. дол. за офіційним грошовим обміном валюти даної країни.

Просимо читачів, що залягають з оплатою "Нових днів", вирівняти свою залежність негайно. Одночасно закликаємо всіх читачів і надалі вчасно відновляти свою передплату.

Принагідно покажіть журнал "Н. Д." своїм знайомим. Здобути нового передплатника повинно бути бажання кожного читача.

ВИДАВНИЧА СПІЛКА "НОВИХ ДНІВ"

МИСТЦІ З УКРАЇНИ

Після довгої перерви знову завітали до нас мистці-музики з України. Газети заповіли їхню велику концертну подорож у рамках культурного обміну між Канадою і Союзом РСР. Концерти відбувалися по всій Канаді від Торонто аж по Едмонтон і Монреаль, а в тому й наш сусідній Віндзор. І так у самий американський "день подяки", тобто 25 листопада 1976 р. з усіх кінців розлогої детройтської метрополії з'їздилися наші музиколуби до репрезентативної залі Клірі-Авдиторіум у Віндзорі. При вході на залу виявилось, що в програмі сталися зміни. Нам сказали, що двоє з-поміж співаків перед самим виступом нагло захворіли — і довелося їх замінити. Це співачка Марія Стеф'юк і бандурист Юрій Демчук. Нам було шкода, особливо співачки: вона ж перше кольоратурне сопрано родом з Гуцульщини. Заздалегідь виготовлені програмки концерту, надруковані трьома мовами (українською, англійською і французькою), виявились непридатними.

Проте слухачі не зазнали втрати, бо в заміну прийшла "сама" Євгенія Семенівна Мірошниченко. Цю зірку в гроні кольоратурних сопрано наші слухачі й читачі "Нових днів" добре пам'ятають з її попередніх спільних виступів з Дмитром Гнатюком. Дуже цікаво й похвально, що цим разом вона прийшла з цілковито оновленою програмою. У програмі були дві арії: Джільді з опери "Ріголетто" Верді і Йолан з опери "Милана" Георгія Майбороди, "Соловей і троянда" та "Ой, піду я межі гори" Кос-Анатольського, "Венецький карнавал" Бенедикта та дві народні пісні — "Чотири воли пасу я" і "Глибока криниця". Окрема дяка належить нашій співачці за включення незваної нам досі арії з опери "Милана". Партія, написана для кольоратурного сопрано, — це в українській оперовій музиці рідкісне явище. Згадаймо, що за введення цієї ролі композитор дочекався був похвали від Максима Рильського, великого приятеля української музики.

Пр голос і про виконавчі спроможності Євгенії Мірошниченко можна говорити тільки самими суперлятивами. Її голос знаменитий прецизний інструмент подивугідної гнучкості і абсолютної чистоти, такої, що їй міг би позаздрити не один скрипаль. Захоплення публіки на останньому концерті найкраще виявила одна детройтська слухачка, яка по закінченні концерту підійшла до співачки з словами: "Оце восьме чудо світу!"

Тут варто ще згадати один великий твір, що його наспівала наша солістка на грамофонній платівці. Маю на увазі концерт Р. Глієра для голосу й симфонічної оркестри. Віртуозністю виконання і теплою Євгенія Мірошниченко, на

мою думку, перевищує інтерпретацію цього самого твору одною з визначних американських співачок.

Олександра Врабеля, драматичного баритона, соліста львівської опери нам довелося почути вперше. Проте досі мали змогу неодноразово читати про нього в музичній пресі. Колись, ще 1964 р., писала "Советская Музыка" (ч. 10), як то юнак з околиць Мукачеза на Закарпатті їхав у Львів навчатися фізкультури і замість того опинився в музичній школі, а згодом на сцені оперного театру. А вже 1968 р. такий вимогливий критик, як Лідія Архимович писала в журналі "Мистецтво" (ч. 1) про майстерність і чарівну щирість його виконання одної з головних ролей в опері "Дон Карлос" Верді.

У нас він виступив з доволі різноманітною програмою. Це були: монолог Жераро з опери "Андреа Шеньє" Джордано, арія Остапа з опери "Тарас Бульба" Лисенка, сольоспіви: "Шаллю зорі золоті" Гайдамаки, "Ой, співаночки мої" Людкевича, "Ой, ти дівчино з горіха зерня" Кос-Анатольського, "Люблю я тебе, Україно" Костецького, "Два кольори" Білаша. Як ми переконалися, Олександр Врабель визначний не тільки як оперовий, але й як камерний співак з видатним голосом і з тонким відчуттям стилю виконуваних творів. Особливо вартісною його прикметою є емоційна стриманість. Це, власне, є й риса, прикметна виконавчому мистецтву нашого часу.

Юрія Демчука заступив бандурист Генадій Ніщотний, соліст Київської капелі бандуристів. Краса і сила його голосу — баритона — заповідають цьому юному виконавцеві добре мистецьке майбутнє. Одночасно він і не абиякий майстер гри на бандурі. Ми можемо тільки радіти, що мистецтво сольового співу при власному супроводі на бандурі культивується і має таких надійних продовжувачів. В його репертуарі баллада "Про Богдана Хмеля", Кропивницького "Ревуть стогнуть гори — хвилі", Майбороди "Кров людська не водиця", кілька народних, в тому й жартивлівих пісень.

У виконавчій манері співака проявляється подекуди те, що ми могли б назвати переінтерпретацією, чи надмірною інтерпретацією. Прикмета, якої — можна сподіватися — наш молодий бандурист з набуттям більшого виконавчого досвіду позбудеться.

Вірним супровідником двох перших солістів була піаністка Галина Патержинська, доцент київської консерваторії. Найтонші порухи співаків знаходили в її грі моментальний резонанс та інструментальну опору.

Останній концерт — добра нагода для заторчання одного важливого питання, тісно зв'язаного з нашим виконавчим мистецтвом. Маю на думці справу репертуару наших мистців, його плянового і стилевого добору. Загально кажучи, наші співаки, як мистці з України, так і на еміграції суцільні, не завжди дбають про ці речі. У висліді часто маємо мішанину родів і стилів, не практиковану у світовому виконавстві. Ще гірше те, що в репертуар попадають речі маловартісні, а то й безвартісні, на зразок славетної "Гандзі" та її подібних.

Тим часом між нашими чільними виконавцями були і є такі, з яких варто брати приклад. Борис Гмиря виступав, бувало, з виконанням цілого циклу пісень Шуберта. Іван Козловський влаштував власні концерти, у програмі яких були твори двох композиторів: одного у першій, другого в другій половині. Ми не будемо чекати від наших виконавців аж такої стилевої чистоти, для якої потрібна особливо підготована аудиторія. Проте між цим і згаданою вгорі мішаниною є ціла скаля можливостей.

Говорячи про виступи наших мистців з України на канадсько-американському терені, приймаємо за логічну підставу, що ці концерти влаштовуються не тільки для української публіки, але й для чужинецької. Ото ж слухачам неукраїнцям байдуже, чи "баба з води лізе", як про це співається в пісні "В місяці юлі", чи ні. Вони чекатимуть — з повним правом — презентації кращих зразків української вокальної музики, у першу чергу — камерної.

Ім напевно дивно, чому співак так глибоко гереживає появу "двох кольорів" на полотні, тоді, коли в музиці цього сольоспіву вони чують мелодичні і ритмічні звороти, притаманні т. зв. попу-

лярній музиці. Для ясности хочу сказати: я ціную цілу нашу велику літературу "Ясенів", "Лелек", "Чайок", "Качок", що летять "через хату", "Кисве мій" та інші, і ми повинні бути вдячні їхнім авторам. Але не слід забувати, що ці пісні, пригосжі в першу чергу для товариського і домашнього музикування, не творять репрезентативного фонду української вокальної культури. Нашим мистцям і тим, хто має вплив на складання їхніх програм, треба про це пам'ятати.

На кінець ще одна справа — з циклу "зустрічатися — не зустрічатися". Треба признати, що на цьому шляху наша еміграція зробила значний поступ. Своє позитивне наставлення виявили не тільки окремі особи, як це було раніше, але й деякі організації, в тому й ОДУМ. Тепер з приводу віндзорського концерту не було ніяких закликів до бойкотування, не було летючок, ні транспарантів, одне слово, не було того всього, що було досі, включно з останнім концертом перед двома роками. Це поступ. Проте мені незрозуміло, чому Комітет Українців Канади уважав за потрібне якраз тепер проголосити свою заяву про односторонність культурного обміну між Канадою і Союзом РСР. Видвигнення цієї справи і вимога допущення різних мистецьких одиниць Канади до згаданого обміну — речі правильні і корисні. Але в'язати їх з приїздом наших мистців не слід. Вони не тільки не відповідальні за політику уряду Союзу РСР на цьому полі, але й не мають на неї найменшого впливу. Сама ж заява КУК вплинула на ширші кола наших громадян і це відбилося некорисно на фреквенції концертів. Не варто догадатися, що сталося це на нашу некористь. Бо ніхто інший, а саме ми повинні масово відвідувати концерти мистців з України і зустрічати їх тут, як своїх рідних.

НА ПОБЕРЕЖЖІ МАКЛАЯ

II

Переночувавши в Гагені, що належить до більших міст Гвінеї, летимо до останнього місця нашої подорожі — до Мадангу, що лежить над морем, поруч Побережжя Маклая (Маклай Кост). Наближаючися до цього міста, уже пильніше придивляюся до поверхні побережжя, до річок, що блискучими нитками протинають джунглі та долини.

Це ж тут у 1871-му році вийшов на берег з корабля "Витязь" 25-річний мандрівник і чучковець Миклухо-Маклай, прадід якого Степан Макуха був сотником на Запоріжжі, а по-вулицьному прозивався Махлай. Махлай означало висловухий або недотепа. Як доводить у своїй праці письменник Олександр Іванченко, Степан Ма-

куха під час посійсько-турецької війни, при взятті Очакова в 1772му році, командував кінною козацькою сотнею і відзначився своїм героїзмом. За військову кмітливість і героїство йому дали чин хорунжого й дарували дворянство. З цієї нагоди сотника Макуху викликали до Петербургу, де він одержав лворянську грамоту і стрічку з бойовим орлом Володимира першого ступеня.

Та, як зазначає автор позвідки Іванченко, "Та козак лишився козаком. Підписуючи казенні папери, за звичаєм запорожців, поруч з прізвиськом, він написав і прізвисько — Махлай. Але називати себе недотепою в казенних паперах надалі йому не дуже було приємно. Та й прізвище для дворянина недобре звучало, не по-дворянському" І Степан переробив "Макуху" на "Миклуху", а "Махлая" на незрозуміле "Маклай" і став пи-

сати через ризик. А вже його правнук з незрозумілих причин переробив своє прізвище з "Миклухи" на "Миклухо". Навіщо він це зробив, ніде не дав вяснення. Але з інтерв'ю, яке він дав австралійській газеті "Сідні морнінг гералд" у 1884-му році, з записок сестри Миклуха-Маклая, яка готувала книжку про життя і наукову діяльність свого брата, стало відомо про цікаві деталі з сімейної хроніки Миклух і про те, як Маклай ставився до свого родоводу. Він скрізь возив з собою книжки, зокрема повість "Тарас Бульба", томик віршів Міцкевича, трагедію Гете "Фавст" і роман Чернишевського "Що робити", що був на той час дуже популярним.

Далі той же Іванченко розповідає, що його рідний дядько Григорій Іллч (батьків старший брат) замолоду товаришував з Миколою Гоголем, який дуже цікавився родинними переказами Миклух. А їхній пращур, Охрім Макуха, був одним з курінних отаманів на Запоріжжі. Разом з ним проти польських загарбників билися три його сини: Омелько, Назар і Хома. Але Назар закохався в польську панночку і, зрадивши козаків, перейшов на бік поляків, з якими сховався в фортеці, що її обложили козаки. Знеславлені перед товариством, Омелько і Хома вирішили викрасти з фортеці брата-зрадника й судити його козацьким судом.

Уже коли вони виходили з фортеці, натрапили на вартових. Уникнути поєдинку було неможливо. Тоді Хома кинувся на поляків, а братові, який ніс на спині зв'язаного Назара, крикнув: "Тікай, я їх затримаю!" В нерівному бою Хома загинув, але Омелькові пощастило втекти. За зрадництво і смерть молодшого сина Охрім власноручно стратив сина Назара.

Цей випадок цікавий ще й тим, що він став Гоголеві приводом для створення образу Тараса Бульби.

А що родина Миклух була патріотичною, бачимо і з того, що батько нашого науковця був добре знайомий з творчістю Тараса Шевченка. Ще в 1844-му році Лев Толстой подарував йому рукописні тексти "Гайдамаків" і "Катерини", а пізніше поеми "Кавказ", "Гамалія" і "Єретик". Більше того, коли Тарас Шевченко опинився на засланні, він післав йому 150 карбованців, дарма що батько Миклуха-Маклая займав тоді важливий пост начальника залізничної станції в Петербурзі (був після того звільнений з посади і мало не потрапив під суд). Лише довідка лікаря про те, що в нього почався швидкий процес хвороби (сухоти), справу припинили.

***

Та ось ми вже виходимо з літака на летовищі в Мадангу. Забрати нашу групу туристів (12 осіб) прийшов сам власник готелю, що має назву "Готель шмуглярів". Високий, огрядний, з рисами певності й міцного характеру, він везе нас вулицями, обсадженими пальмами та іншими тропічним деревами. Вулиці досить широкі, бачимо

кількаповерхові гарні будинки. Нарешті автобус повертає праворуч між густі обійми кущів і дерев, що творять ніби листяний тунель, і зупиняється біля готелю.

Трохи спочинувши, йдемо на вечерю. Сідаємо за столи, а поруч у стіні ресторану готелю б'ють невгамовні хвилі моря. Його бризки іноді летять аж на веранду, де теж скраю стоять столики. Обслуга в ресторані і взагалі в готелі складається виключно з папуасів. Це переважно молоді хлопці чи чоловіки. Вони, як чорні балерини, ходять по пояс голі, лише на пояску, мов спідничка, висить навколо шмат кольористої тканини, якою вони пообгорталися, ніби плахтами. У чорних кучерях у декого з них стирчить пташине перо або квітка. Ходять босі. Вони приносять цілий картон переліку страв, де бачимо великий вибір. Хто дуже голодний чи любить добре поїсти, має "поле до попису".

По вечері власник готелю повідомляє, що о 8-й годині буде мистецький виступ студентів місцевої школи (гайскул). Записавши головніші моменти за останній час, ідемо на виступ. За столами повно глядачів-туристів. Надворі тут щонаочі темно, хоч в око стрель. Гасять вогні ламп, на стіні веранди, що на метр підноситься вгору від підлоги, з'являється молода постать папуаса із якимсь смолоскипом із сухих довгих трисок. Він ходить по тій стіні і, тримаючи над собою смолоскип у лівій руці, вдивляється в чорну пашу ночі. Десь у непроглядній темряві ночі забарились чи збилися з дороги рибалки, і він своїм смолоскипом їм подає напрямок. Нарешті, з його вуст виривається радісний крик. Він стрибає з стіни на веранду, біжить до свого "барума" (бубона) і проголошує всім радісну вістку. Відразу на веранду вибігають з десятьох хлопців і десять дівчат, а з ними, певно, й рибалки, і починається жвавий танок радості й молодості. Хлопці трохи підмальовані глиною, одягнені так, як і ці кельнери, що подають страви. А дівчата — з відкритими грудьми, лише в траз'яних спідничках. Їхні тіла вище пояса перехрещені намистом чи разками невеликих квіток. Одна дівчина чомусь побоюлась показати красу свого тіла й танцювала в бюстгалтері. Наші фотографи й тут не галяли часу.

Друга сценка, яку показала нам молодь, має інший зміст. У темряві в кінці веранди ледь видно закохану пару, а в цей час зі смолоскипом у руці з'являється хлопець. Він має завдання вистежити дівчину з їхнього села, що зустрічається з хлопцем другого села, бо йде боротьба за дівчат, яких не досить у їхньому селі. Наблизившись до закоханої пари, він кидає тривожний крик-сигнал, і на веранду вилітає зграя хлопців і кілька дівчат. Хлопці накидаються на обох і б'ють. Побита дівчина вже леде повзе попід стіною веранди, а її хлопець уже лежить мертвий. Його дівчина підводиться, підходить, схиляється над ним, голубить його лице, плаче, інші дівчата теж плачуть. Сценка закінчується тим, що забитого

Митецький виступ студентів середньої школи (гайскул) в готелі в Мадангу перед туристами. — Фото П. Вакулєнко

хлопця беруть, піднімають на рівні плечей і вносять.

Третьою точкою їхнього виступу була гуртова гра на гітарах і співи в супроводі їхніх якихось музичних інструментів у формі рурок, у відтулини яких били долоньями, що й творило певну музику.

У суботу, 31-го липня, ми мали цікаві екскурсії на туристичному кораблі до ближчого острова Сіар та ближчих околиць Мадангу. А по обіді їдемо до села Сілі-Білі, в якому не раз бував Мивлухо-Маклай, але тут це село називають Біл-Біл. Воно лежить недалеко від Мадангу на півночі Маклая. Виходимо з автобуса й ідемо стежкою до села. Їхні хатки розкидані поміж деревами, серед яких багато кокосових пальм. Біля однієї хати сидить кілька жінок. Одна з них ліпить з глини якесь горня. Навколо бігають діти. Проходимо до берега моря. Скрізь чути, як сюрчать у траві цвіркуни чи коники. На піскуватому березі на поваленій деревині сидить дівчинка років десяти з вудкою. Інша дівчина йшла берегом, наближаючись до нас. Її звать Дібар. Вона розповіла, що тут у селі живе близько 500 душ населення. Але всі ті хати поховалися поміж деревами, видно лише з два-три десятки.

Пан Вакулєнко зфотографував мене в Біл-Білі біля папуаської хатини. Немає й тут, як і в інших селах, ніяких тинів, що відокремлювали б одно від одного.

Вертаємося до Мадангу, маючи надію завтра

вирушити до Гарагасі та Бонгу, де найбільше перебував Маклай. Увечері біля готелю розташувалися продавці різних мистецьких та господарських виробів. Нам казали, що в Мадангу та Сілі-Білі найкращі майстри-різьбарі. Справді, тут було краще й намисто, і різьблені невеличкі крокодили, та інші прикраси.

Купивши собі кілька речей з того добра, по вечері йду до хати. Але Вакулєнко довго не було. Він повернувся лише об одинадцятій годині.

— Де це так довго бурлакували? — питаю.

— Та лишився з тими п'яницями...

— Що ж то за п'яниці?

— Та приїхали до бару в готелі кілька плянтарів. Випили по кілька склянок, а я й питаю їх: Ну, як там ваші справи? Тепер вам доведеться забиратися відси, бо папуаси й самі зуміють господарювати?

— Ні, — кажуть, — ще з пару років попрацюємо, а там видно буде.

— Скільки ж ви порцій пива випили? — питаю мого сусіда.

— Дев'ять, — відповідає мій земляк. Знаючи, що він мав важку грипу ще в Аделяїді перед виїздом, а потім бронхіт, я з докором сказав:

— То ви тепер утопили в пиві ваш бронхіт?

— О, напевно, — сказав він. А ще недавно стогнав, що йому важко дихати, що його душить бронхіт. В Гороці він хвалився: "Я думав, що в Порт Морєбі мене винесуть на носилках з літака, але якое оклигав трохи". Я йому не раз доко-

ряв, що він так необачно нищить собі здоров'я курінням та питтям, а ще в такій подорожі. Але це не допомагало. Видно, пристрасть до цигарки та пива перемагали силу волі, і я вже боявся розгнівити мого давнього приятеля своїми шпильками.

Того ж вечора прийшов доктор Яськевич і сказав, що все поладжено: завтра їдемо до Гарагасі. Він тут виявив свою спритність та ініціативу. Ще в суботу він в телефонній книжці знайшов прізвище священика, яке здалося йому українським. Цей священик був католицький місіонер. Д-р Яськевич відразу розшукав його в Мадангу, познайомився, розповів про наш намір поїхати до Гарагасі і дістав обіцянку, що той отець (словак за національністю) постарається замовити для нас вантажне крите авто, але остаточно скаже наступного дня. І от сьогодні він уже дістав відповідь, що завтра ми можемо їхати і що це коштуватиме нам п'ятьом 25 доларів. Це для нас була радісна вістка.

крім трьох нас, українців, їхав ще один молодий австралієць та лектор авіаційної німецької школи, молодий німець, а також, видно, виявили бажання прогулятися ще 18 папуасів: жінки, чоловіки й діти. Серед них був і шкільний учитель, що добре знав дорогу. До Гарагасі було 60 кілометрів. Спершу ми їхали асфальтовими дорогами, а за 5-10 кілометрів від Мадангу з'їхали вже на грейдерову дорогу. Біля дороги іноді стояли бульдозери та інші машини, що розбудовували шлях. Навіть праворуч ми побачили недавно повалені дерева й купи каміння та щебню для поширення дороги.

Десь ліворуч поблизу тягся морський берег. Спочатку біля Мадангу його було видно згори, а тепер і берег і море сховалися за густою рослинністю, за лісами. Дорогу нам часто перетинали неглибокі річки, рівчачки, потічки, що тяглися до моря. Одна з найбільших, але дуже замулених річок мала назву Гогол рівер. Більше того, і ця дорога, якою ми їхали, поряд місцевої назви

Дорога до Гарагасі та Бонгу через джунглі. — Фото П. Вакулєнко.

ЇДЕМО ДО ГАГАРАСІ Й БОНГУ

Першого серпня, по дев'ятій годині, в неділю, ми вирушили до коси Гарагасі та села Бонгу, з якими найбільше було пов'язане життя Миклуха-Маклая, коли він перебував у Новій Гвінеї. У критому вантажному авті, де з боків були лавки,

Янгвам дорога мала назву й Гогом дорога. Ми розпитували, що означає ця назва, і в місцевого вчителя, і в інших людей, але ніхто не міг сказати. Тому ми зробили висновок, що, можливо, ці назви дав ще Миклухо-Маклай в пам'ять Миколи Гоголя.

Далі дорога ставала все вужчою, а праворуч

почали супроводити нас високі й густі джунглі. Іноді ми зупинялися, щоб наші фотографи взяли на плівку дивовижні дерева. Знані в нас дома фікуси, як невеликі хатні деревця, тут ростуть як гігантські дерева з багатьма стовбурами, що біля землі сходилися в один товстий стовбур по 2 метри завтовшки. Ця мішанина різних дерев, де не бракувало і пальм, переплетена ліанами, густою й високою травою кунаєм та унаном, що нагадують нашу осоку, творила темну і, здавалось, непрохідну зелену стіну. Зрідка ми зустрічали або обганяли жінок та чоловіків, що йшли дорогою. В одному місці ми переїздили глибоченький, але неширокий рівчак, де авто застрягло, не могло виїхати на крутий схил другої сторони рівчака. Всі встали з авта й гуртом таки допомогли вибратися з тієї пастки.

Папуаським дітям набридла ця дорога, і двоє з них лягло просто долі в авті і почали дрімати, хоч їх весь час трусало й підкидало по нерівній дорозі. Одна маленька дитина все добиралась до маминих грудей, і та мусила підгодовувати її кілька разів, підтягаючи догори свою в'язану кохтину.

Нарешті, наше авто зупинилося на дорозі проти коси Гарагасі. Виходимо всі на дорогу, а якийсь місцевий невисокий кістлявий папуас, поговоривши з учителем, що їхав з нами, веде нас у лівий бік. Тут ліс не дуже густий — це переважно ліс кокосових пальм. У траві валяється багато кокосових горіхів. Вузенька стежечка в'ється гадюкою в бік моря, а різка трава б'є нас по оголених ногах, бож всі ми в коротких штаних. Разом з нами біжать і діти, що їхали з нами, та їхні батьки. Десь узялися ще кілька місцевих хлопчаків і приєдналися до нашого гурту. Праворуч між деревами стоїть папуаське житло, але нікого біля нього не видно. Доходимо до невеликої затоки, що кутом вривається в зарослий берег. Якраз з материка в цей кут впадає невеличкий струмок, що біжить по камінцях у море. Перелазимо через велике дерево, що лежить на землі, перетнувши нам дорогу.

— Оце вже й коса Гарагасі, — каже нам папуас-учитель, що йде поруч з нашим випадковим провідником. З якоюсь урочистістю ступаю стежкою, де багато разів ходив наш земляк Маклай. Праворуч ґрунт трохи підноситься, творячи невеликий косогір. Нарешті, стежка пішла праворуч, а ми йдемо за провідником ще кілька кроків по нетолоченій траві. Та ось папуас зупинився і показує на щось у високій траві. Ми зупиняємося і бачимо стоячу цементову плиту, вмуровану в ґрунт. На плиті з метр заввишки і три чверти метра заввишки — бронзова меморіальна таблиця з написом російською, а нижче англійською мовами.

Пан Вакулєнко і доктор Яськевич починають фотографувати таблицю, а потім і мене разом з провідником-папуасом. Пізніше стаємо з паном Вакулєнком, а нас фотографує доктор Яськевич.

Поблизу, за яких десять-п'ятнадцять метрів від

нас хлюпоще море, але за високими кущами, травою та деревами, що поскилялися над воду, моря майже не видно. Десь тут, трохи вище на узгір'ї, стояла хатина, але хто може вказати її місце. Минуло 105 років від часу його прибуття на це побережжя, довгі роки змели всі сліди, затоптали кожену ознаку.

Я присідаю навпочіпки і занотовую напис на меморіальній таблиці. Там було вигравірувано: "На спомин про висадку на цей берег в 1871-му році з корвета "Витязь" російського вченого М. М. Миклуха-Маклая". А нижче: "Від моряків і вчених "Витязя", грудень 1970 р."

Місцевий папуас підтвердив, що дійсно тоді сюди приїздив корабель і вмуровали цю плиту. Я оглядаюся навколо, чи лишилися тут хоч старі дерева, свідки перебування тут Маклая. Замріявшись, я не помітив, що моїх супутників біля мене вже немає, вони десь пішли, мабуть, назад. Лише папуас не лишив мене, а стояв, чекаючи, поки я закінчу записувати та оглядати. Тоді ми швидко пішли тією ж стежкою назад і скоро нагнали всіх якраз біля того потічка, що впадає в затоку.

Я лише перед від'їздом до Нової Гвінеї прочитав знову ((це вже втретє) щоденник Миклуха-Маклая, і я тепер уявляв собі багато тих дивовижних подій, обставин і небезпек, з яких він виїхав нечуванем переможцем, завоювавши серця й душі цього затурканого і ще дикого тоді населення. Недаром папуаси вважали його за святого, людиною з місяця, людиною, що може запалити воду й землю, що ніколи не вмирає, що може творити небачені чуда, навіть зупинити дощ.

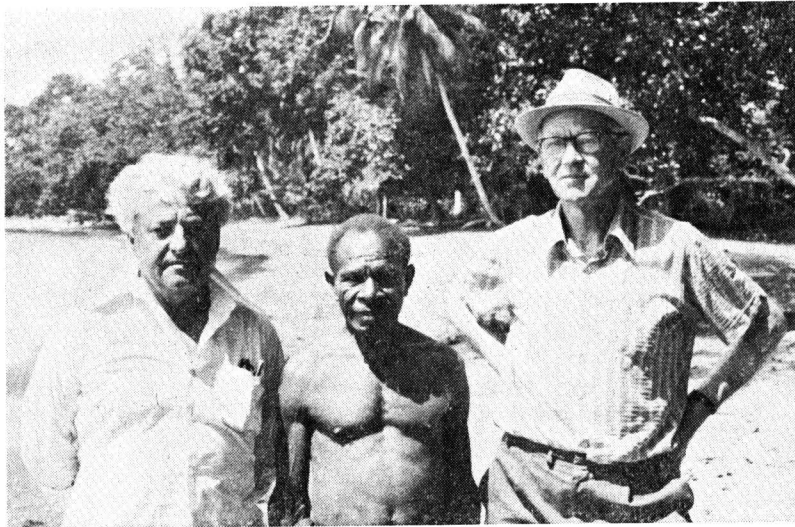
Не можна теж не згадати й того, що Миклуха-Маклай багато допомагав цим чорношкірим друзям, лікував їх, давав добрі поради, зупиняв міжусобні війни. А з другого боку, писав багато листів і скарг, боронячи папуасів. Він радив білим володарям цього краю, зокрема цього побережжя щоб побудували дороги, мости, щоб відкрили початкові школи, тартаки, цегельні, рафінерії — взагалі, щоб організували промисловість для покращання життєвих умов населення. Одночасно протестував проти сваволі різних "консулів" та адміністраторів, що допомагали англійським плянтаторам обдурювати папуасів і брати їх до Австралії на важку роботу на трощі, де багато їх гинуло від тяжких умов та знущань, бо робітласники поводились з ними, як з рабами. Миклухо-Маклай довів також, що папуаси можуть мати такий самий розвиток і здібності, як і кожна біла людина. З цього бачимо, якою передовою й гуманною людиною був наш земляк у ті жорстокі часи, далекі від гуманности, зокрема в колоніях.

Тим часом один з наших хлопчаків, мов кіт, поліз по трохи похилій пальмі, до самого верха, збив у воду кілька кокосових горіхів, потім позбирав і роздав іншим дітям. Вони почали бити

горіхи об камінь, щоб зідрати пористу оболонку. Потім гострими камінцями пробивали відтулини чи дірочки в твердій шкаралупі й пили кокосовий сік. Мені теж потім дали один, а я їм дав цукерок та кілька тоєрів. В Мадангу такі горіхи на базарі продавали по 10 тоєрів (як наших центів), а в Мельборні вони по 45 центів, хоч вони ростуть і в Австралії.

Пообідавши, мандруємо до свого авта. Трохи проїхавши в зворотному напрямку, зупиняємось на дорозі проти села Бонгу. Біля дороги зібрався гурт школярів. Хоч сьогодні неділя й навчання не було, але вони чогось збиралися в школі, що заховалась за деревами з протилежного боку від

стовпах, в деяких є веранди із східцями. Але й тут не бачив я вікон, стіни також плетені з трав та пальмового листя. Може тому, що сьогодні неділя, то й людей мало біля хат. Та й Миклуха-Маклай пише в своєму щоденникові, що людей у селах іноді не знайдеш, бо або на праці вони десь у лісі, чи на плянтаціях, або пішли гуртами гостювати до інших сіл. Хат у селі, певно, значно більше, як ми тут бачимо, але вони розкидані по лісі. Кілька старших людей наближаються до нас, знайомимось з допомогою нашого вчителя-перекладача. Коли почали згадувати про Маклая, то виявилось, що серед них і онук Туя, він староста села.

На Маклаєвому побережжі біля села Бонгу. Посередині староста села Камо Гейб. Він же онук Туя, що в 1871-72 та в 1876-77-му роках був приятелем Миклухи-Маклая. — Ліворуч стоїть П. Вакулєнко, праворуч Д. Чуб, автор репортажу.—Фото П. Вакулєнко.

села. Тут дорога трохи ширша до села, і ми гуртом ідемо до Бонгу.

Коли доходили до села, здається, вчитель показав рукою вбік і сказав, що то їхній цвинтар. Я глянув набік, але ніяких ознак цвинтаря не помітив, лише росли невисокі дерева та лежали купки каміння.

— Де ж цвинтар? — перепитав я.

— А оце, де купки каміння.

Тепер я звернув увагу на те каміння, покладене колами. Каміння лежало одно біля одного, не купою, а в один шар. Ці кола були з метр в діаметрі на різній віддалі поміж деревами. Але зверху не було ні стовпчика, ні напису, хто там похований, ані якоїсь іншої признаки. Проте, цей цвинтар виглядав багато пристойніше, ніж той, що ми бачили в печері під скелею.

Та ось і село Бонгу. Називаю його селом, хоч тут ні вулиць, ні тинів, лише посередині, як і в інших селах, просторенький майдан з піскуватим рівним ґрунтом, а навколо в безладді розбіглися хати. Але тут не такі малечькі хлівці-хатинки, як це ми бачили раніше в горах, а більші хати, на

А Туй, як відомо з щоденника, був найбільшим приятелем Миклуха-Маклая. З ним Маклай першим здибався в лісі, коли висів у 1871-му році на берег у Гарагасі, з ним часто мандрував по інших селах, Туй йому доваджував і вчив його своєї мови, яку він за півроку вивчив. Цього онука Туя, звуть Каму Гейб. Він з переказів знає про Маклая. Він його називає росіянином, а ми пояснили, що він українець з походження, що його прадід був запорожцем козаком.

Коли Маклай вдруге приїхав у 1876-му році до цього побережжя, яке тепер має назву Побережжя Маклая ("Маклай Кост"), то він уже не оселився в Гарагасі, де жив попереднього разу протягом року: від його хати там лишилися самі стовпи, на яких вона стояла, та й ті поїли терміти, все згнило, завалилось і заросло травою. Тому він вибрав місце в Бонгу, біля самого берега. Згадавши про це, Каму веде нас на місце, де стояла його хата. Ми зупиняємось перед величезним деревом, а він показує, що якраз отам, біля цього дерева, була його хата. Хотілося лише знати, чи це дерево було свідком Маклаєвого

життя тут, чи виросло пізніше. Поруч куці, бур'яни й ліс. Ще п'ятнадцять кроків, і ми виходимо на піскуватий берег, на який легко хлюпають морські хвилі. Але тут лунає дитячий галас. З десяток хлопчаків шоколядного кольору саме купаються, пустують, перекидаються, щось вигукують і почувають себе щасливо. Від них я довідуюсь, що у їхній школі в Бонгу навчається 150 учнів, мають шістьох учителів.

Потім пан Вакуленко фотографує мене там, де стояла хата Маклая, а також разом з онуком Туя — з Каму Гейбом.

Коли ми тут розмовляли, надійшов ще один немолодий папуас, що був другим онуком Туя, до того ж і його самого, цього онука, звали Туй.

Це ж тут живучи з трьома слугами, Маклай посадив у липні кукурудзу, насіння якої привіз із собою, а в вересні-жовтні вже зібрав добрий урожай. Потім знову посіяв і кукурудзу та інше корисне європейське насіння, а також посадив 22 косові пальми, які добре прийнялись.

Але час наглив, і ми мусили поспішати до свого авта. Йдемо знову через подвір'я, ми вдвох з паном Вакуленком стаємо біля Каму Гейба, і австралієць фотографує нас Вакуленковим фотоапаратом.

Дивлячись на сухеньку постать цього старости села, запитую, скільки йому років. Але він, ніяково посміхнувшись і знизавши плечима, сказав, що не знає. Та йому було вже, мабуть 55-60 років. Взагалі пересічний вік папуасів 50-55 років. Але він трохи розумів англійську мову.

— А скільки населення у вашому селі?

— Треба подивитися в книжку, — відповів він.

— А скільки хат у Бонгу?

— А я їх не рахував, — відповів він, посміхаючись.

Але з допомогою вчителя та інших, молодших людей, я довідався, що в Бонгу приблизно п'ятдесят хат, 480 мешканців.

Потім пан Вакуленко, мабуть, жартома запитав:

— Чи ви приймете мене до свого села?

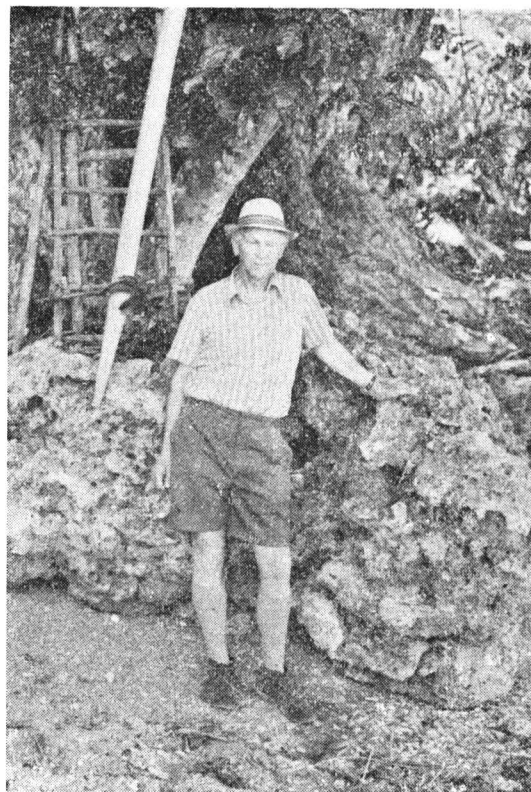
— А коли ти прийдеш? — запитав Каму з свого боку.

— Та ще подумаю, а потім напишу вам.

Каму був лише в коротких штанях, невисокого росту і, як всі вони, без капелюхів. Їхнє буйне кучеряве волосся добре охороняє їх від палких променів сонця. До речі, і саме слово "папуас" означає "кучерявий", від маляйського слова "папува".

Востаннє оглядаю подвір'я. В холодку біля одної хати дрімає велика чорна свиня, кілька курей ходить по двору, також бігає два невеличких песики європейської породи. Колись, за часів Маклая, пси були добрим м'ясом для них, а тепер, мабуть, їх уже не вживають, як харч. Десь тут поблизу, певно, були в них грядки, та й навколишній ліс дає їм теж багато природного харчу.

Ідучи назад до Мадангу, згадувався Маклай, його чудовий щоденник, який, до речі, лише недавно вийшов англійською мовою в Новій Гвінеї. А ще було дуже шкода, що ми не мали часу заглянути до хат, побути в сусідніх селах, як Гумбу, Горіму та інших, про які так часто згадує Миклухо-Маклай, пожити тут, хоч кілька днів.

На фото автор репортажу Дмитро Чуб. На цьому місці у 1876-му році стояла хата, в якій жив М. Миклухо-Маклай в с. Бонгу. — Фото П. Вакуленко.

Згадуючи Миклухо-Маклая, мимоволі згадуєш цілу низку видатних українських людей, які в наслідок російського панування над Україною віддали свої таланти, сили, геніяльність царській Росії. Серед них і митрополит Дмитро Туптало, якого Москва забрала з України, і він став у Росії основоположником церковної драми, і Микола Гоголь, і академік Вернадський, і письменник Данилевський, і частково Марко Вовчок, і винахідник перших ракет інж. Засядько, і безліч інших.

Трохи стомившись від подорожі, ми все ж були дуже задоволені тим, що побачили місця, де жив і творив свої наукові праці та писав щоденник наш земляк Миклухо-Маклай.

Вставши з авта й розраховувшись та подякувавши, ми рушили до свого приміщення. Лише тепер ми звернули увагу, що в травнику й тут чимало досить великих нір, цалів у два завширшки. Один з папуасів, що ходив по травнику, ска-

зав, що в цих норах живуть слимаки. Вдень вони сидять в норах на глибині з пів метра, а вночі пасуться на траві. Такі нори ми бачили і на острові Сіар, коли їздили туди на човні.

Вже наближався вечір, як ми йшли до ресторану вечеряти і звернули увагу, що якісь великі птахи, мов яструби, летять з моря й сідають на високі пальми, на інші дерева, біля будинків готелю і десь далі. Але я помітив також, що вони мають трохи коротший хвіст, як у яструбів. Той же папуас розповів нам, що то прилітають на ніч літучі лисиці (у нас звать літучі собаки — Д. Ч.), що вдень вони сидять десь у печерах на островах, а надвечір летять сюди і що вони харчуються садовою чи плодами дерев.

Наступного дня нас ще возили навколо Мадангу. По дорозі бачили величезні плянтації рокосових пальм, які посадили ще п'ятдесят років тому німці, побували і в приміщеннях католицького Коледжу Святої Віри, де навчається шістдесят студентів. Студентів саме не було, мали якусь відпустку, лише гарне приміщення з розкритими книжками на лавках — так, ніби слухачі щойно вийшли з класу. Доктор Яськевич відвідав ректора коледжу й розпитував про обставини, про навчання та студентів. Сам ректор словак, народжений в Америці, дуже прихильно прийняв доктора Яськевича й розповів про своїх студентів, що вони не дуже беруться до науки, що вони вчать, аби мати краще життя для себе, а не для служіння церкві й Богові. Це фактично мала семінарія, по закінченні якої вони вступають до семінарії вищого ступеня. — А як воно буде, — закінчив ректор, — сам Бог знає, або й Він не знає, — сказав він жартома.

Поки наш спільник подорожі розмовляв з ректором, пан Вакулечко фотографував гарні квіти на квітнику та чудову затоку. А я трьом молодим робітникам-папуасам, що стригли косаркою траву й розуміли англійську мову, розповів про Муклухо-Маклая та його пригоди. Вони вперше чули про нього і з захопленням слухали та розпитували. Потім ми відвідали ще поліграфічне підприємство, де працювало з 30 робітників папуасів і два керівники американці.

Вранці за п'ятнадцять восьма йтемо вже до лєтовища, щоб летіти до Порт Моресбі та вертатися до Австралії. Пачові Вакулєкові, як і мені, дуже сподобався Маданг, чудова природа, море. Він сказав:

— Шкода покидати ці місця. Отут би, коли б можна, я поселився б і жив.

В двомоторовому літаку знову всі місця були зайняті, навіть один пасажир сидів на доданому стільці, спереду в проході. Читаючи єдину місцеву газету, натрапили на вістку, що одного австралійця звільнили з праці за образу папуаса. Австралійця викликав навіть сам прем'єр Сомаре, але він і там поводився трохи зухвало, і його попросили залишити країну. Так поволі Папуа Нова Гвінея звільняється від "білої опіки".

У Порт Моресбі нас зустріла дружина магістра Прєсташєвського. Потім заїхали і по нього на працю. Він виглядав трохи стомлений. Поїхали до них додому на кілька хвилин. При цьому пан магістер подарував мені щоденник Маклуха-Маклая англійською мовою, що минулого року вийшов з друку в Новій Гвінеї. Купивши в будинку лєтовища кілька ще подарунків для родини та родичів, прощалися з гостинними Прєсташєвськими. І як же було шкода і яка то була для всіх нас несподіванка, коли по двох тижнях ми довідалися, що мгр. О. Прєсташєвський нагло помер на серце, з яким він давно вже мав клопоту.

Дмитро ЧУБ

БАГАТОКУЛЬТУРНІСТЬ У ТОРОНТСЬКИХ ШКОЛАХ

(Канадська сцена) — Торонтський шкільний відділ ужив заходів, як зменшити той "культурний шок", що його зазнають діти імгрантів, коли вперше приходять до канадських шкіл. Два роки тому, рахуючись із тим, що національний склад Торонто помітно змінився, відділ освіти призначив комісію, якій доручив переглянути багатокультурні програми. Ця група подала низку рекомендацій про те, як школи можуть пристосуватися до такої зміни, і тепер багато з тих рекомендацій здійснюється.

В одній з рекомендацій пропонується змінити шкільний статут в Онтаріо так, щоб учителі могли ромовляти в класах іншими мовами, крім англійської та французької. У головній із тих рекомендацій пропонується, щоб усі діти вивчали одну з двох офіційних мов Канади, але й не забували своєї культурної спадщини.

Тєвариський відділ освіти прийняв кілька рекомендацій комісії ще перед тим, як вона подала свій звіт у готовому вигляді. Серед тих рекомендацій була й про те, щоб діяв сектор зв'язків між школою і громадсю, який би наглядав за здійсненням проєкту: "Англійська мова — як друга мова".

Хто цікавиться звітом комісії в справах багатокультурних програм, може звернутися до:

Board of Education of the City of Toronto
155 College Street, Toronto, Ont. M5T 1P6.

РОЗШУК

Пошукую мого брата Кравця Михайла Івановича, приблизно 1924 року народження, уродженця села Стрєптів, Кам'янсько-Буського району, Львівської області. Інюнколегія сповіщала недавно про його смерть. Може хтось із читачів "Нових днів" знає про обставини смерті брата, прошу написати на адресу журналу "Нові дні".
Ник. А-як

Багатокультурність ... для дітей приходить природно.

Любов... виrozumіння... життя... наука... участь — це все приходить природно для дітей. І вони є те, з чого твориться багатокультурність!

Ми, як канадці, фортунні тим, що можемо ділитися з багатьма людьми своєю спадщиною, культурою і знанням. У результаті постає сильніша Канада. Але це залежить від кожного з нас... бо це все діється на добровільній базі.

Ось, кілька прикладів, як багатокультурність стосується до вас:

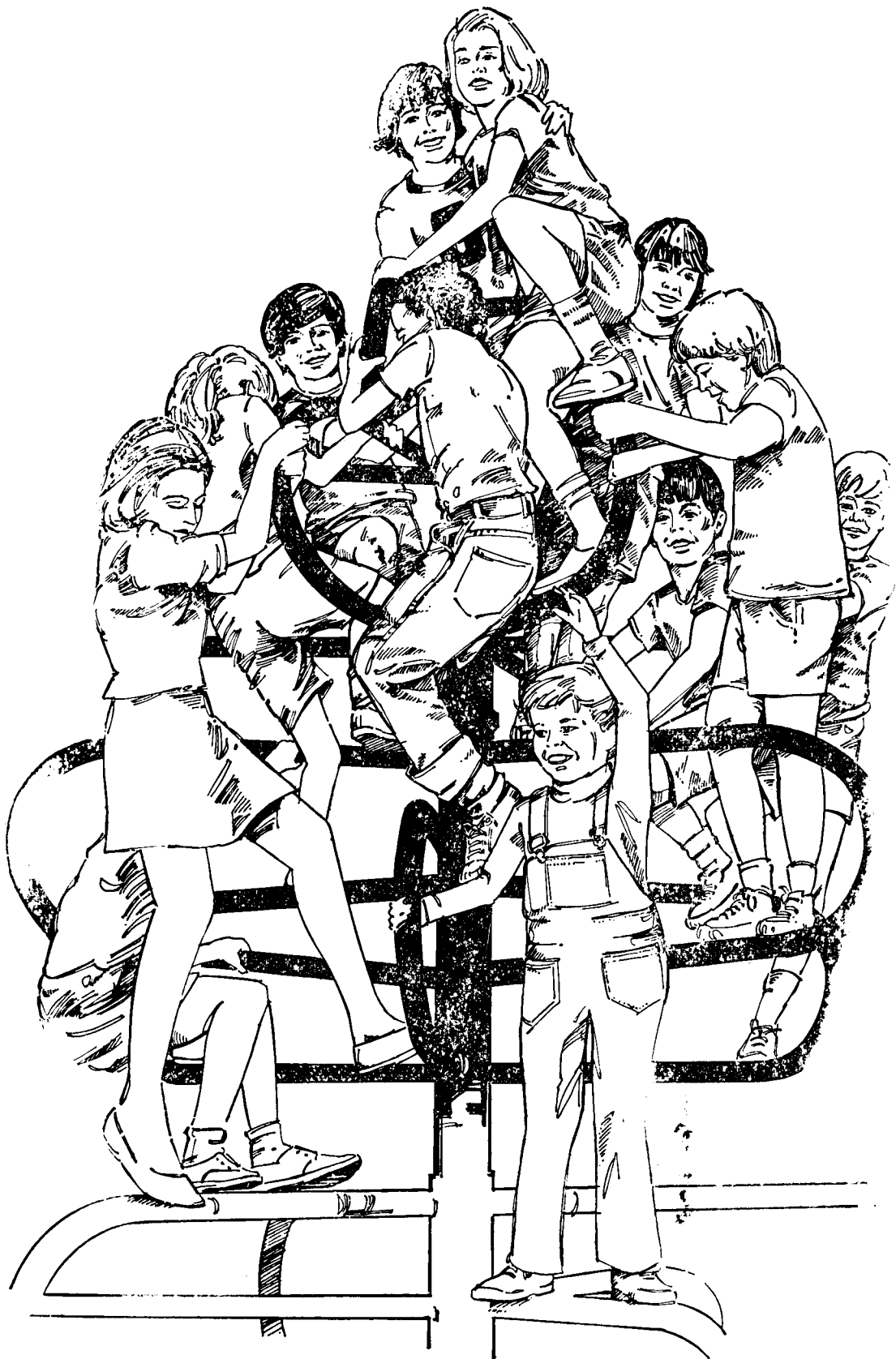
- Допомога в організуванні і комунікації через ЗВ'ЯЗОК З ЕТНІЧНИМИ ГРУПАМИ.
- Підвищення свідомості нашої культурної диверсифікації через ПРОГРАМУ КАНАДСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.
- Дорадчий комітет дає поради в справах КАНАДСЬКИХ ЕТНІЧНИХ СТУДІЙ.
- Фінансування НАВЧАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НЕ-ОФІЦІЙНИХ МОВ
- Допомога в організуванні БАГАТОКУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ
- Допомога імігрантам через ПРОГРАМУ ІНТЕГРАЦІЇ ІМІГРАНТІВ.
- Фінансування добровольчих груп через ПРОГРАМИ ДОТАЦІЙ
- Продукція багатомовних фільмів через НАЦІОНАЛЬНУ РАДУ КІНО-ФІЛЬМІВ
- Документація багатокультурної історії в НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЮ ЛЮДИНИ
- Розшуки й зберігання етнокультурних рекордів у ПУБЛІЧНИХ АРХІВАХ
- Придбання книжок у неофіційних мозах у НАЦІОНАЛЬНИЙ БІБЛІОТЕЦІ

Надсилайте свої погляди чи пишiть про обидві ближчі інформації до:
Multiculturalism, 16th Floor, 63 Slater Street, Ottawa, Ontario K1A 6M5

Hon. John Munro
Minister Responsible
for Multiculturalism

L'hon. John Munro
Ministre chargé
du Multiculturalisme

КАНАДА, КВЕБЕК І РЕНЕ ЛЕВЕК

15-го листопада у провінціальних квебекських виборах несподівано для багатьох перемогла партія, яка ставить собі за ціль вивести Квебек із канадської конфедерації і зробити його незалежною та ще й соціалістичною державою. Із 110 місць у парламенті сепаратистська Квебекська партія, під проводом Рене Левека, якого називають "Леніном без бороди", здобула аж 69 місць і вже сформувала новий квебекський уряд. Поміркована Ліберальна партія, яка у попередньому провінціальному парламенті мала 103 мандати, спромоглась цим разом вибрати тільки 29 депутатів.

Хоч у передвиборчій кампанії Рене Левек запевняв, що його уряд не буде радикально лівим і що він не проголосить незалежності Квебеку без попереднього плебісциту, але перемога його партії викликала серйозне занепокоєння, а то й гереполох, у канадських провінціях з англосмовною більшістю. Непевність щодо політичної і економічної стабільності Канади проявилась уже й на міжнародній біржі, де вартість канадського долара, що досі перевищував вартість долара американського, раптом упала до 97 центів. Тому не має слушності найбільший канадський щоденник "Торонто стар", коли в передовій від 27-го листопада пише: "Канада наближається уві сні до катастрофи, а наші національні провідники навіть не збираються нас розбудити".

Злива виступів і коментарів у канадській пресі, радіо й телебаченні свідчить про те, що вибори в Квебеку, нарешті, розбудили канадців. І треба вірити, що цим разом не присплять їх навіть заколисуючі голоси всеканадських і провінціальних лідерів.

Прем'єр-міністр Канади П'єр Трудо, як і його опоненти, твердять, що Канада — "єдина і неподільна", що Квебек був, є і залишиться однією з десяти канадських провінцій, що більшість франкомовних квебекців не хочуть відділятися від Канади, а хочуть тільки почувати себе "як у себе вдома" в будь-якій іншій канадській провінції. Тому, мовляв, потрібно швидше і рішучіше здійснити урядову політику двомовності — і буде все гаразд.

Нам здається, що ці твердження не відповідають уже вимогам часу і що саме такі твердження є сьогодні найбільшою загрозою для канадської єдності. Це правда, що в наслідок відомих історичних подій Квебек був змушений стати однією з рівнорядних канадських провінцій. Але ж відомо, що вже віддавна квебекців різних партійних поглядів не вдобольняє більше статус звичайної провінції. Тільки деякі квебекські кар'єристи чи комерсанти хотіли б почувати себе "як у себе вдома" в будь-якій англосмовній частині Канади і навпаки. Величезна більшість квебекців хоче почувати себе "як у себе вдома" — таки в себе, цебто в Квебеку. Чи є щось у цьому дивне або неприродне? Неприродною і непопу-

лярною виявилась офіційна політика двомовності. Її вже відкинули провінції західньої Канади і Квебек. Федеральний уряд повинен зробити з цього відповідні висновки.

Канаді не потрібна паніка з приводу виборів у Квебеку, але не потрібні їй і непереконливі та заколисуючі заяви канадських провідників. Ситуація в світі і в Канаді сьогодні така, що Канада не може дозволити собі на друге століття між-провінціальних та регіональних непорозумінь і конфліктів. Канаді потрібний сильний федеральний уряд, який мав би реальний вплив на формування однієї канадської нації і на політику провінціальних урядів — бодай у провінціях з англосмовною більшістю. Натомість франкомовний Квебек із його виразною культурно-історичною самобутністю (ідентичністю), повинен дістати, на нашу думку, в канадській федерації спеціальний статус.

Хоч Рене Левек не Ленін, навіть без бороди, проте переговори про нову базу для Канадської федерації повинні розпочатися негайно, якщо канадські провідники не бажають того, щоб Левек досягнув своєї цілі.

Переяславський договір, наприклад, уже давно не зобов'язує ні українців, ні росіян. Тому було б великою помилкою думати, що всі статті канадської конфедерації з 1867 року вічно зобов'язуватимуть усіх канадців тільки тому, що наші нинішні провідники не можуть змінити їх.

М. ДАЛЬНИЙ

КОРОТКІ ВІСТІ

Знову змінено в СРСР курс закордонної валюти. За американський долар від жовтня цього року дають у радянських банках 75 копійок.

♦♦

У Кишиневі вшанували українського клясика Івана Семеновича Нечуя-Левицького вмуруванням меморіяльної дошки на будинкові, де письменник провів 12 років. Від імени українських письменників промовляв на урочистостях Олесь Гончар.

♦♦

У січні 1979 року відбудеться черговий перепис населення в СРСР. За даними останнього перепису (1970 р.), кількість населення СРСР становила 241.700.000 душ. На підставі теперішніх даних радянського Центрального статистичного управління припускають, що населення СРСР дорівнює 256 мільйонам душ.

ДО ІСТОРІЇ ОДНІЄЇ СПРОБИ

У зв'язку з посмертним виданням "Українського правопису" П. Ковалева (видав його син Борис під фірмою нью-йоркського НТШ, 1976 р.) у газеті "Америка" появилася досить велика підвальна стаття інж. Анатолія Вовка під заголовком "Новий довідник (з) українського правопису" ("Америка", 31. VIII. 1976 р.). Хоч цей заголовок міг би говорити про вужчу рецензію на згадане видання, але насправді тематичний засяг цієї статті значно ширший. Автор викладає в ній, із певними критичними заввагами (як побачимо далі, здебільшого хибними) історію українського правопису від 1918 р. і до наших днів, зокрема розглядає харківський правопис 1928-1929 р.р., відзначає безладдя в нашій правописній практиці тощо. Та й розгляд "Українського правопису" П. Ковалева він пов'язує з різними іншими посібниками з українського правопису, емігрантськими й радянськими. На жаль, він найменше сказав про те, що його ським чи таким завершенням став "Український правопис" П. Ковалева, а це в даному разі найважливіший для його теми матеріал. У четвертій шпальті своєї статті А. Вовк написав: "На початку 60-их років в Канаді, з ініціативи Об'єднання українських педагогів, утворено Організаційну комісію для впорядкування правописної практики. З доручення цієї комісії покійний проф. П. Ковалів опрацював проєкт нового довідника (з) українського правопису". (Я тут позмінював дещо з "правописної практики" газ. "Америка", за яку автор статті не відповідає). У цих двох реченнях усе не відповідає справжній історії виникнення "Українського правопису" П. Ковалева. Для мене це тим прикріше, що інж. А. Вовк на протязі років був зі мною в контакті, писав листи, телефонував до мене і чув з моїх уст справжню історію цієї спроби впорядкувати нашу правописну практику на чужині, а тим часом, як бачимо, дезорієнтував читачів. Я далекий від думки добачати в цьому його злу волю, та й сам він пише в одному місці, що писав статтю "не злобно". Про доброзичливе ставлення його до того, хто розпочав на початку 60-их років цю справу, може свідчити й те, що він сам мені надіслав фотокопію своєї статті. Отже я не знаю, що могло призвести до такого викривлення історичної правди. Хіба, може, те, що він писав для газети "Америка"? Покликання ж на Василя Чапленка не для всіх наших редакторів прийнятне! У всякому разі, вийшло так, що в його статті фігурують усі, хто мав хоч будь-яке відношення до правописної справи, навіть ті, що їй шкодили (Г. Журба, Ф. Дудко), а справжнього ініціатора цієї спроби ані словечком не згадано.

Подам тут найважливіші етапи цієї "історії". 26 серпня 1961 р. на VI конференції ОУПК в

м. Торонто я зробив доповідь "До впорядкування нашої правописної практики на чужині" (цього мого вислову вживає в своїй статті і А. Вовк, — отже, він знав про цю мою доповідь!), тези якої (як історичний документ), написані у вигляді статті, були надруковані в мюнхенському журналі "Український самостійник", ч. 52 за грудень 1961 р., та в ж. "Життя і школа", ч. 11, і з цієї статті видно, що це я подав ідею впорядкування нашої правописної практики на чужині. Я в тій доповіді запропонував: а) видати короткий посібник з теоретичного (загального) мовознавства для вчителів українських шкіл, щоб вони (вчителі) могли краще розуміти явища української мови й правопису, б) укласти й видати "Правописний поради́ник", у якому був би прокоментований харківський правопис, з поясненнями всіх його правил, зокрема тих, що викликають серед емігрантів суперечки (правопис чужомовних слів, апостроф тощо), з додатком словника нових для емігрантів слів, зокрема географічних назв, наявних у країнах нашого поселення. Для здійснення цих моїх пропозицій мала б бути утворена Правописна комісія. Усі ці три мої пропозиції на конференції були схвалені, як також була вибрана така Комісія. Коли після закінчення конференції відбулося перше засідання цієї Комісії, то на ній були присутні, скільки пригадую, П. Зелений, голова ОУПК, В. Іванис, Левко Ромен (поет), І. Демиденко, Кекилія Палієва, В. Луців, видавець ж. "Життя і школа", і я. Але я відмовився стати постійним членом Комісії, бо вважав, що всі члени мусіли бути на місці, в Торонто, — я згодився бути тільки консультантом. Тоді ж ухвалено видати мій конспективний курс загального мовознавства, курс, що я його читав на автсбурзьких університетських курсах, і він, справді, пізніше був виданий під заголовком "Уводина до мовознавства" (на жаль, технічно ця книжка була видана дуже погано). Щодо "Правописного поради́ника", то я запропонував доручити комусь із наших мовознавців укласти його. Коли я це пропонував, то я думав, що цю нелегку роботу добу́чать (замовлять) не кому як мені ж таки, бо я був тоді безробітний, ну, і щиро хотів посприяти піднесенню нашої мовної культури серед нашої численної еміграції. Але я прямо цього не сказав, а ніхто з присутніх... не догадався це мені запропонувати. Чому це сталося, я не можу сказати. Можливо, що до цього призвело моє заперечення "правописної практики" митрополита Іларіона. У моїх тезах про це написано так: "Митрополит Іларіон майже всі церковні назви пише теж з великими літерами ("літургія", "молитва", "панагія...), хоч це загальні іменники, і їх слід писати як такі". На можливість такої

причини може вказувати виступ на засіданні Комісії В. Луцера... проти "безвірків" (його термін), — виступ цей був недоречний на такому "форумі", але він, мабуть, відіграв у цьому питанні свою роль. Віддаленим у часі підтвердження цієї можливості може бути й те, що П. Ковалів, як це відзначив у своїй статті А. Вовк, пише з великої літери слова "вечірня", "літургія", "утреня"... і робить це він, на думку А. Вовка, "з великої релігійності".

Коли я поїхав з Канади, а Комісія вже без мене поправила цю справу далі, то вона (справа) цілком випала з-під моєї, сказати б, "контролі". Через деякий час я довідався, що Комісія звернулася до Ю. Шевельова з пропозицією укласти "Правописний порадиш". Але Шевельов відмовився це зробити, а натомість порадив Комісії доручити цю роботу його колишньому студентові О. Горбачеві, і Комісія його "послухала". О. Горбач узав не харківський в повному вигляді "Правопис", а "Правопис" І. Крип'якевича (як мене інформовано, бо я цього "Правопису" перед тим не бачив), відомого історика, але не мовознавця. Мені казано, що цьому історикові львівське НТШ доручило укласти правописний посібник, щоб допомогти йому матеріально. А, може, то був "Правопис" І. Зілинського... Але, зрештою, не в цьому справа, а в тому, що О. Горбач обмежився тільки тим, що підписував на берегах свої побажання (мовляв, "як би було краще писати"), — отже, ніякого коментаря до цього правопису не дав. Це, очевидно, зрозуміла й Комісія, бо передала цю "роботу" Яр. Рудницькому, ну, а той підписував свої "побажання". Після цього Комісія розмозжила цей "проект" і розіслала різним людям — письменникам, учителям, журналістам, усім, кого вона вважала компетентним щось про цей "проект" сказати. Одержав і я цей "проект", а одержавши, негайно написав П. Зеленому, що це не має нічого спільного з моєю пропозицією. У висліді такого "плебісциту" хтось (зараз не пригадую, хто саме, здається, Манастирський) "розгромив" цей "проект" у ж. "Сучасність". Між іншим, це все відбувалося не так "швидко", як оце я пишу, — це діялося на протязі кількох років. Коли ця справа цілком заборсалася, П. Зелений звернувся до мене, щоб я "рятував" її. Але я, побачивши, якими "плебісцитними" шляхами проходить така робота, вже відмовився взяти на себе це завдання, а натомість порадив звернутися з цим до П. Ковалева. І П. Ковалів написав свій "Український правопис" за дуже короткий час. Але це була трафаретна робота, що теж не мала нічого спільного з моїм проектом. Пригадую, що ми, я, В. Лев, В. Степюк та сам П. Ковалів, одного вечора в НТШ цю роботу обговорили, але, скільки пригадую, виразно не схвалили. Потім вона пішла на рецензії (не значю вже, хто писав рецензії, здається, знов таки Манастирський, може, ще Р. Малавчук) — і була забракована. ОУПК виплатило П. Ковалеву гонорар, але видати її

для вжитку відмовилося. Тепер цей "Правопис" видав син небіжчика П. Ковалева, поробивши в ньому деякі зміни. На це останнє видання була рецензія М. Овчаренко в "Свободі", але рецензентка нічого сутнього про це видання не сказала, бо, мабуть, не була поінформована про його історію. Тепер ширше написав про нього А. Вовк, але, як не мовознавець, а звичайний любитель, він понаписував багато хибного, як я про це сказав ще на початку. Я не можу тут розглядати всі його помилкові, нефахові твердження, а згадаю тільки те, що прямо вказує, якого характеру видання нам було потрібне, тобто такого характеру, як я проектував, — коментар до харківського правопису. От він, наприклад, на самому початку виявляє свою нефаховість, коли радить як ідеал "більше наближення (нашого правопису — В. Ч.) до західних культур", — це ж тільки зворотний бік формули "наближення... до братньої російської культури". Тут треба дбати про адекватну передачу на письмі нашої мови, виходячи з наших традицій і законів нашої мови! Далі він повторює хибне, але повторюване дуже часто твердження про те, що наші правила написання чужомовних слів нібито вимагають від кожного мовлянина знання, яке слово запозичене давно, а яке — пізніше. Це абсурдне твердження! Мовлянин має засвоїти чи то з правописних слівників, чи з читаних текстів, як те чи те слово пишеться, а якого те написання походження, це справа тих, хто укладає правописні словники. Хіба, наприклад, в англійській мові не треба просто запам'ятовувати, як те чи те слово пишеться? Або в російському правописі: "канцелярія" з м'яким "л", а "Голландія" з твердим. Щодо цього правила, то харківський правопис, як це я визначив у своїй доповіді, — це "синтез в одній системі галицько-буковинської та наддніпрянсько-кубанської правописних традицій". Ширше я розглянув цей правопис у своїй "Історії чової української літературної мови", якої, на жаль, ніхто з тих, що беруться писати про українську правописну справу, не читає (і взагалі не знати, навіщо я її видав, для кого). Правда, один "мовознавець", Б. Рубчак написав мені, що ця моя "історична граматика" (сік! — В. Ч.) — зручна (? — В. Ч.) компіляція відомих фактів" і що він "нею користується вряди-годи"...

Не віриться, щоб П. Ковалів міг поєднувати питання про написання таких слів, як "хрищений" із словом "Христос". Ці слова етимологічно не мають між собою нічого спільного: "хрищений" походить від слова "хрест", і в українській народній мові до "хрищений" є відповідник — вислів "у хрест уведений" (а в рос. мові це слово має "к": "крест"), а "Христос" — грецьке слово, що значить "помазаний" (очевидячки, "миром"). Написання "хрищений" пов'язане з такими фонетичними явищами, як у "кривавий", "чорнобривий". А такі слова, як "хрещатий" (барвінок), "Хрещатий яр" (у Києві) виникли задовго перед тим, як Русь була "християнізована" ((це слово

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

походить від "Христос", як і слово "християнство"). Отже, кажу, мені не віриться... А втім, свого часу я чув з уст одного відомого нашого філолога, як він у доповіді (в Нью-Йорку) "Христом" пояснював написання "хрищений". А. Вовк не бере під сумнів такого поєднання, а тільки, покликавшись на стор. 19 рецензованого "Українського правопису", сперечається з автором цього видання, коли в таких словах треба писати "и", а коли "е". Мабуть, на догоду редакторам газети "Америка", цих найбільших "хаотизаторів" нашої правописної практики на чужині, А. Вовк подав цілком фантастичну "інформацію", що нібито "багато наших інтелігентів і науковців, в тому й мовознавців уважали чи уважають, що апостроф є (?) зайвий" і що "вони мотивують це тим, що він потрібний більше росіянам (тут мала літера моя — В.Ч.)..., як родовитим (? — В. Ч.) українцям"... Прикро мені таку нісенітницю читати: адже А. Вовк чув із моїх живих уст, що апостроф потрібний передусім галичанам, щоб вони розрізняли вимову "буряк" і "бур'ян"! Та й в українське письмо апостроф уперше запровадив у другій половині XIX в. галичанин Желехівський! Не зайвий апостроф і для наддніпрянців... З таких же либонь, міркувань (щоб догодити редакторам "Америки") А. Вовк виправдує написання "Українець", "Німець" тощо: "Щоденник (? — В. Ч.) "Америка" давно вже почав писати назви національностей з великої літери, мотивуючи це тим, що так пишуть усі великі культурні народи, з яскравим (? — В. Ч.) винятком росіян". Німці пишуть з великих літер усі іменники, — чи нам треба їх наслідувати? "Кличного відмінка" в мовах немає, з є тільки "клична форма", бо вона не має формального (граматичного) зв'язку з іншими членами речення, а якщо колись запровадили термін "вокатив", а звідси пішло й наше "кличний відмінок", то це було просто незнання характеру цього явища. У російській мові спеціальної кличної форми ("Анатолію", "брате") немає, росіяни вживають у цій функції форми називного відмінка, тим то вони й не могли нам її накинати, — це дала нам наукова (формальна) граматики.

Але всього хибного, наязного в статті А. Вовка, не можна в цім "відгуку" розглянути. Проте і з розглянутих вище випадків ясно, яким мав би бути коментар у моєму "Правописному порадникові". А інж. А. Вовкові не слід було братися за цю тему. Він плідно працює в галузі технічної термінології, але й у ній йому, як і кожному вузькому фахівцеві, потрібна допомога мовознавців, — тож як він міг написати добре на таку широку мовознавчу тему, як у цій його статті? А я, як фаховий мовознавець, мусів спростувати його зафіксовані в пресі помилкові твердження, бо хоч ми з ним — приятелі і я його добру роботу в термінології свого часу в одній статті відзначив, але я завжди додержувався давньої мудрості: "Платон — друг, але істина — більший друг".

Річна передплата в сумі 6 доларів 50 центів тепер уже нереальна. На мою думку, видавництво "Нових днів" повинно піднести передплату з Нового року, якщо воно хоче втримати журнал. Не можна без кінця надуживати терпіння тих, що віддають стільки праці й часу "Новим дням". І так уже багато зроблено неймовірно малими фінансовими засобами. Мені особисто аж соромно читати такий журнал цілий рік — за пів десятка пачок цигарок середньої якості.

З пошаною

А. Петрашко, Лондон, Онт.

Журнал люблю читати. Читаю все — від слова до слова, не мінаю ані титла, ніже тії коми, як казав наш Тарас Шевченко. Бажаю Вам багато успіхів. Щастя, Боже, на все добре.

Ф. Корсун

...Гратулюю Вам усім за таке вміле редагування "Нових днів" і бажаю дальших успіхів. Прошу вибачення за трохи спізнене відновлення передплати... Решту (з 15 доларів) запишіть на тресфонд.

З поважанням

К. Ц.

Добре й правильно писав Анатолій Білоцерківський у вересневому числі "Нових днів", що немає чого з моря погоди чекати — треба вже господарям Вашим поворушитися, заговорити до читачів, які завжди готові допомогти фінансово, щоб журнал не тільки доти існував, поки є кому задушно працювати в редакції і поки є такі автори, що пишуть без гонорару. Того ще мало, що дирекція видавничої спілки щось там рішила зробити цієї осені — осінь уже проминула, а того, що уже зроблене, чомусь не видно. Надсилаю передплату на два роки вперед, а решта з мого чека нехай буде для заохоти добрих авторів (чек на 30 доларів). Чекайте — скоро й я засиплю Вас матеріалом до "Нових днів".

Зичу добра і успіхів

Леонід Гречко

Прошу прийняти передплату на два роки вперед за Ваш і наш чудовий журнал "Нові дні". Дай, Боже, Вам щастя і здоров'я.

Передплатниця Н. Говорун

Нехай це буде Вашою амбіцією. Догорілий Гередплатнику, — приєднати бодай одного передплатника "Нових днів"!

ПАМ'ЯТНИК ДЖЕФЕРСОНА В СЕНТ ЛУІСІ

У Сполучених Штатах Америки побудовано багато різних пам'яток особам, що брали активну участь у формуванні й розбудові молодого держави в Північній Америці. Коли постала тут нова держава, вона складалася лише з тринадцяти штатів, що розкинулись уздовж побережжя Атлантичного океану. Кількість штатів з роками збільшувалася. Нові території на захід від колоній Англії заселяли переселенці з європейських країн, які пізніше зверталися до Конгресу США, щоб і їх прийняли до складу держави, як новий штат.

Тепер США складаються з п'ятдесяти штатів. Третім президентом США — від 1801 до 1809 року — був Томас Джефферсон. Він є автором відомої Деклярації Незалежності США, в якій говориться, що уряд — це влада народу, вибрана народом, і вона має служити для добра і щастя народу. Томас Джефферсон приділяв багато уваги справам відкуплення сусідніх територій від Іспанії та Франції.

Територія на захід від багатоводної й широкої ріки Міссісіпі деякий час належала Іспанії. Цю безмежну територію передано 1800 року Франції за окремим договором між Францією та Іспанією. На ній лише де-не-де були військові фортеці. У Франції саме тоді до влади прийшов Наполеон I. Він мав свої мрії та пляни для майбутньої Європи. Далекі землі Америки його мало цікавили. Коли американський уряд Джефферсона звернувся з пропозицією до Наполеона відкупити від Франції портове місто Новий Орлеан, що в дельті ріки Міссісіпі, йому запропонували купити не лише те місто, а й усю безмежну територію, що називалася Луїзіяною. За шістьдесят мільйонів франків 1803 року Сполучені Штати придбали нові землі, збільшивши територію Сполучених Штатів удвічі. На новопроданих землях пізніше постало тринадцять нових штатів.

Місто Сент Луїс, що лежить на ріці Міссісіпі, заклали 1764-го року французькі купці. Вигідне положення зробило його центром завоювання дикого заходу. Кожний, хто вибирався на нові землі, купував коней чи волів, воза, зброю, харчі й вирушав у нові незнані простори.

Щоб увіковічнити місто Сент Луїс, як браму до освоєння заходу, та пам'ять про третього президента Джефферсона, що купив ту територію, що сягала майже до Тихого океану, в 1935 році засновано корпорацію. Ця організація придбала на березі ріки десятки кварталів для пам'ятника. В 1939 році розпочато знесення старих будинків. Друга світова війна побудову пам'ятника відсунула на пізніше. Щойно 1947 року проголошено конкурс на пам'ятник. З двох сот різних проєктів вибрано проєкт Чикагського архітекта. Його проєкт — арка, дуга, веселка чи райдуга, під якою розміщується під землею музей, що репрезентує браму на Захід. Проєкт був простий, але

й нелегкий для побудови. Ця брама на Захід є найвищим пам'ятником у Сполучених Штатах. Вона набагато вища за Статую Свободи, пам'ятник Вашингтону чи будинок Об'єднаних Націй у Нью-Йорку. Її височина 191 метр. Така ж сама віддаль є між північною і південною частиною дуги, що міцно сперлися на граніт побережжя ріки Міссісіпі.

Ця арка має форму рівнораменного трикутника з нержавіючої сталі. При основі кожне рама трикутника найбільше, бо дорівнює понад 16 метрам. Чим далі вгору, трикутник зменшується. Майже до половини арки ця дуга частково виповнена залізобетоном. Обидва частинами веселки проходять підвишені вісім бочкоподібних ліфтів, поєднаних між собою як вагони. В кожному такому ліфті, що весь час лишається в тій самій позиції, є п'ять місць. Щоб доїхати аж наверх, в обсерваційну кімнату, вистачає чотирьох хвилин. Щогодини близько 480 осіб привозять ці унікальні, єдині в цілому світі ліфти до обсерваційної кімнати, що має тридцять двоє вікон. Ця арка, Брама на Захід, височіє над містом і у відвідувачів, що побувають на ній, лишається незабутнє враження.

ОКО

СПРОСТОВАННЯ

У вересневому журналі "Н. Д." на першій сторінці — у відповідь на листа А. Білоцерківського — було подано осіб, які в критичний момент для видавництва прийшли з своєю щедрою фінансовою допомогою. Між цими жертводавцями було подано ДЕМІДЕНКО 1000 дол. Оскільки деміденків є більше, то тим щедрим жертводавцем є **ВАСИЛЬ ДЕМІДЕНКО з МІССІСАГА**.

Просимо вибачення за недогляд.

Адміністрація

ВИЙШЛА З ДРУКУ КНИЖКА

Василя Чапленка

"МОВНА ПОЛІТИКА БІЛЬШОВИКІВ,
СПРОБА ІСТОРИЧНОЇ АНАЛІЗИ",

Нью-Йорк, 1976 р.

Ціна одного примірника 3 дол. 50 центів.

Замовляти:

MRS. ANNA KRAWCZUK,

26 William St., Maplewood, N. J., U. S. A.

07040.

Це є час зберігання енергії.

Ось тут є, що вам треба робити, щоб допомогти Онтаріо зберігати енергію.

Енергія. На терені цілої провінції вона буде коштувати нас цього року \$7.5 більйона.

Щоб допомогти зменшити кошта, ваш Онтарійський уряд створив керівництво для енергійної програми. Метою цього є заощадження \$1 більйона в цілому Онтаріо до 1980 року.

Дев'ятдесят п'ять керівництв над дослідами енергії і показові проєкти є в ході щоб допомогти вам менше зуживати енергії вдома і при праці.

Ви також можете зберігати енергію і заощаджувати гроші через:

- Ізолювання і закривання отворів у вашому домі
- Знижування температури дня до 68°F (20°C), а ніччю до температури 63°F (17°C)
- Заслонювання котарами вікон у часі зимових ночей
- Раз у місяць міняти повітряні фільтри там, де є ogrівання теплим повітрям

- Уживати 40 ватів жарівки на місце 60 або 100, де це можливо
- Тримати закритою засувку комина тоді, коли ватран не є в ужитті
- Подбайте про додаткові зимові вікна і двері
- Виключіть світло у телевізорі, коли його не уживаєте
- Огрівайте мотор вашого авта поступенно
- Уникайте безкорисно уживати мотор, коли чекаєте

Щоб довідатися про більше можливостей заощаджування енергії і грошей, замовте безкоштовну книжечку "Energy Conservation... The Choice is Yours".

Пишіть до:

Ontario Energy Management Program
Ministry of Energy
56 Wellesley Street West
12th floor
Toronto, Ontario
M7A 2B7

Ministry of Energy
Dannis R. Timbrell,
Minister

William Davis,
Premier

Province of Ontario

В Японії почався серійний випуск туристського автобуса, який можна використати і як тимчасовий гуртожиток. В цьому десятимісному автобусі є газова піч, умивальник тощо, а всі сидіння легко змінити на ліжка.

**

Канадський прем'єр-міністер П'єр Трудо, промовляючи через радіо- й телевізійну мережу до народу з приводу недавньої перемоги партії квебеку в квебекських провінційальних виборах, сказав, що "демократія в Квебеку цілком здорова", тому було б гріхом не рахуватися з тим, що

вона (демократія) означає, гріхом супроти людяности.

**

На Захід дісталися вісті, що Ніна Строката-Караванська мала складну операцію, після якої її випустили зі шпиталю — як припускають, із московського—11 листопада. У грудні ц.р. кінчається термін її ув'язнення в мордовських таборах, і серед американських мікробіологів уже робиться рух (Ніна Строката — мікробіолог) за те, щоб вона могла приїхати до Америки на дальше лікування.

ЗВЕРНЕННЯ ОЛЕСЯ БЕРДНИКА ДО ПРЕЗИДЕНТА ФОРДА

Вашінгтон (УІС "Смолоскип"). З України прийшов лист Олеся Бердника до президента Дж. Форда. Лист цей із датою 9 вересня 1976 р. був перекладений "Смолоскипом" на англійську мову і разом з оригіналом та супровідним листом був пересланий президентові США 27 жовтня 1976 р.

Сюди ж дістався короткий лист письменника до "Нью-Йорк Таймс-у". Письменник просить редакцію цієї газети опублікувати його лист до президента. В зв'язку з цим, 29 жовтня ц.р. представниця "Смолоскипу" відвідала контору "Нью-Йорк Таймс-у" у Вашингтоні, передала матеріали О. Бердника одному з редакторів цієї газети, поінформувавши його про переслідування письменника советськими властями, про його ідеї і творчість.

А тим часом наспіли до Б. Ясеня, редактора англомовних видань "Смолоскипу", два листи з Об'єднаних Націй. Обидва листи написані на доручення генерального секретаря ОН Курта Вальдгайма і в них повідомляють, що меморандум О. Бердника, висланий до ОН 27 вересня ц.р. був доведений до відома К. Вальдгайма...

Нижче подаємо повний текст відкритого листа О. Бердника до президента Джеральда Форда.

"Президентові Дж. Фордові, США, Вашингтон. Відкритий лист.

Шановний Пане Президенте!

До Вас звертається український письменник Олексій ((Олександр) Бердник, який живе в м. Києві (Україна).

Мені 49 років. Я автор кількох десятків книг і есеїв, в основному футурологічних, частинний список котрих тут долучається.

Засвідчуючи мою пошану до американського народу і американського уряду, я прошу у Вас політичного прибіжища і американського громадянства. Причини, які спонукали мене на це рішення, виложені нижче. Розуміється, що находячись під юрисдикцією СРСР, я не спроможний вільно здійснити моє прохання, але іншого виходу у мене немає. Про своє рішення емігрувати на американський континент я вже неоднократно повідомляв лідерів партії і уряду в Москві.

Державний департамент США міг би звернутись за порукою у відношенні до мене до різних груп українців у Вашій країні, а також у Канаді.

Зовсім недавно мене запрошували для читання лекцій до Університету Ратгерс (Нью-Джерсі). Розуміється, я не міг зреалізувати цих запосин.

А тепер про суть мого звернення до Вас і до американського народу.

Працюючи довгі роки над проблемами футурології, я дійшов до висновку, що сьогодишню катастрофічну ситуацію на планеті (зруйнування екологічних зв'язків, деградація психіки, неконтрольований розвиток техногену, протиставлення народів і племен, ядерна загроза і т. д.) неможливо

перебороти звичайними дипломатичними шляхами або внутрішніми реформами.

Причина всіх планетарних бід глибше — вона космічного походження. Спасительні — лише заходи повного переродження, але вони недосяжні при допомозі наказів і директив.

Зрозумівши це, я дійшов до ідеї альтернативної еволюції. Ось кілька передумов цієї ідеї:

Органічний світ або біосферу необхідно вважати єдиною історичною індивідуальністю; ця єдина індивідуальність (чи світовий суб'єкт) і є вселенною в усій її різновидності і найповніше вона кульмінується в людині; місія людини — одуховлення вселенної, гармонійність усіх її елементів у симфонії радості і любові; страшно відхилення людини від цієї місії (війни, темниці, шовінізм, фанатизм, муки і убивства, загальна ненависть, нищення природи) — є результатом старої космічної хвороби, суть котрої необхідно збагнути, як майже повне відчуження внутрішнього космосу від зовнішнього космосу, в той час, коли те і друге — одне; очолити самовилікування світу може лише людина, як свідоме звено світового життя, яке охоплює в собі ембріон вселенної; ідея альтернативної еволюції — це спроба знайти спасительний шлях...

Суть альтернативної еволюції:

Створення центрів альтернативної еволюції в місцях багатого генофонду фавни і флори, де є ентузіясти (учені, генетики, духовні шукачі і т. д.), які могли б розпочати багаторічні експерименти по братанню різних звен біосфери, по трансмутації тканин світового життя у відповідності з первинним кодом єдності, який від віків у нас заложений.

Поширення результатів експериментів і еволюційних досягнень таких центрів по цілому світі; створення пристанівок духовних націй, незалежних від своїх економічних і політичних прототипів, котрі очолили б суверенний духовний розвиток своїх народів в аспекті альтернативної еволюції; створення зоряного братерства народів планети, щоб підготувати свідомість і дух людяности для космічного контакту, котрий гряде!

Розуміється, держави не можуть бути ініціаторами таких рухів — у них свої судьби і завдання.

Але держави можуть бути гарантами — недоторкальности центрів альтернативної еволюції, де вони не виникли б.

Тут багато залежить від особистих якостей вождів і керівників.

В теперішній час такими гарантами могли б бути СРСР, США, Китай, Об'єднана Європа, третій світ.

Але Об'єднана Європа не існує, третій світ — розбитий, Китай дещо далекий від подібних ідей, а СРСР, на жаль, в полоні бюрократичної структури, котра не допустить до здійснення альтер-

нативи. У цьому я переконався на власному досвіді, бо пропонував урядові СРСР дану ідею не раз. Я не дістав відповіді ані з Москви, ані з Об'єднаних Націй, куди також вислав лист про альтернативну еволюцію.

Більше цього — на мене обрушився меч бюрократії, мої книги зняті з бібліотек, видавництва перестали мене друкувати.

Отже, залишається Америка (США і Канада). Ось чому я звертаюся до Вас, до американського народу.

Підтримуйте, пане Президенте, цей почин, не прогавте зоряного часу землі. Кожна хвилинка неповторна, кожний еволюційний крок може стати спасенням, кожний прогавлений жест — нищівним. Землі залишається дуже мало часу — я переконаний, що Ви розумієте це.

Є старинні пророцтва про те, що на Вашому континенті розпочнеться нова ера планети — ера братерства народів і поява людини свobodної, спрямованої до казкових можливостей духу і розуму.

Я зі своєї сторони вповні посвячую життя здійсненню вищевказаної альтернативи.

Але якщо на землі не знайдеться реалістично думаючих керівників, — страшні катаклізми неминучі. Свobodні угруповання ентузіастів Вашої країни і Канади (а згодом і інших країн) можуть стати основою відродження світу.

Я чекаю відповіді, пане Президенте, від Вас і від американського народу! Повірте, до Вас простягнута дружня рука і полум'яне серце.

З глибокою пошаною

9 вересня 1976 року

Україна, Київ — 159

Лихачева 8-б, кв. 16

Бердник Олександр Павлович".

ВЕЛИЧНА ПАМ'ЯТКА МИНУЛОГО

Одним із наймальовничіших краєвидів у Британській Колумбії є фортеця Ланглі над рікою Фрейзер, миль 30 на схід від Ванкуверу. Фортецю побудувала Гудзонівська компанія 1827 року, як центр хутряної промисловости. Згодом фортеця стала базою для кораблів тієї компанії, які плавали узбережжям Тихого океану. Тут і солили та консервували лосося, якого ловили в ріці Фрейзер. На родючих навколишніх землях вирощували картоплю, пшеницю, ячмінь і горох, пасли худобу. Фарма розрослася до 2.000 акрів. Кілька місяців у 1858 році фортеця була місцем, звідки почалася короткотривала золота лихоманка.

Востаннє ця фортеця відіграла важливу історичну роллю в серпні 1858 року, коли британський уряд ліквідував Гудзонівську компанію на західньому побережжі, проголосив Британську Колумбію як королівську колонію і призначив Джеймса Дугласа, який побудував фортецю Ланглі, губернатором.

До 1923 року фортеця стояла занедбаною, але тоді Державне управління в справах історичних пам'яток Канади проголосило її заповідником державного значення і приступило до реставрування її. Тепер фортеця має такий вигляд, як і колись. Фортеця обнесена парканом 15 футів заввишки, а коло брами стоїть старовинна гармата. З оригінальних будинків дотепер зберігся тільки склад, де тримали хутра, а всі інші будинки — реставровані. Але які це чудові реставрації! Головний будинок із сосновими підлогами, сокирою обтесаними сволами (трамками) та вигідними вікторіанськими меблями, виглядає так, як він виглядав, коли тут жили службовці Гудзонівської компанії. Є тут і кузня та теслярська майстерня з усім знаряддям.

Фортеця Ланглі, навколо якої є добре впорядковані парки з пікніковими столами, — це ідеальне місце для відпочинку. Заповідник щороку відвідує до 150 000 туристів.

(За "Канадійською сценою". Переклад із "перекладу" — наш. — Ред. "Н. днів").

ГУМОР

Рідкісний фак

— Ех, Чоботи! Брудні ви і дурні! —
Глузуючи, повчали Рухавиці, —
Даруєте всі сили на дрібниці.
Працюєте роками у багні,
От ми — такий собі збрали фак,
Що нас дослівно... носять на руках!

Батькова наука

— Слухай батьків,
поважай, —
Повчав тато сина, —
Тоді будеш ти у нас
Золота дитина.
— А який ти в дідуся
Маєш бути, тату,
Коли давно його
Обминаєш хату?

Надогад

Один студент пише листа своїм батькам: "Добрый день, мамо і тату! Вашого листа одержав, за який дуже дякую. В мене все нормально. Оце недавно позичив сто карбованців, купив собі пальто. З нетерпінням чекаю відповіди".

Що краще

— Хочеш, я дістану для тебе зірку з неба? — говорить парубок своїй коханій.

— Навіщо вона мені? Дістань краще "Волгу".

Найдороща окраса

— Нехай тебе скромність прикрашає! — сказав один чоловік своїй молодій дружині, виводячи її з ювелірної крамниці.

3 ЮВІЛЕЮ ВЕЛИКОЇ ЦЕРКОВНОЇ ГРОМАДИ В МОНРЕАЛІ

Нещодавно у найбільшому місті Канади — Монреалі — відбулися урочисті ювілейні святкування в церковній православної громаді собору св. Софії: потрійне 50-ліття — самої церкви, постійного настоятеля церкви о. протопресвітера д-ра Володимира Слюзара, монреальського відділу Союзу українок Канади і 40-ліття Союзу української молоді Канади (СУМК).

Нижче подаємо текст слова, що його виголосив о. протопресвітер д-р Володимир СЛЮЗАР під час цих славних ювілейних святкувань. Водночас висловлюємо велику радість, що нашому дорогому Ювілярю Бог поміг здобутися на сили, щоб він — отець Володимир — зміг узяти безпосередню участь у торжествах і виголосити ювілейне слово. Як наші читачі добре пам'ятають, приблизно рік тому (в січні ц.р.) "Нові дні" відзначили 85-ліття о. Володимира і його великі заслуги, хоч, може, не всі читачі знають, що саме тоді наш великий Ювіляр терпів найтяжчі в своєму житті фізичні болі і втратив — у наслідок нег'якочної операції — одну ногу, тяжко поранену в 1918 році на фронті нашої визвольної боротьби, коли молодий офіцер Володимир Михайлович Слюзар був бойовим офіцером.

Ось повний текст ювілейного слова о. протопресвітера д-ра В. СЛЮЗАРЯ:

СЛАВА ІСУСУ ХРИСТУ! Ваше Блаженство найдостойніший владико Андрію, Митрополите Вінніпегу і всієї Канади! — Дякую Всевишньому, що я можу своїм живим голосом тут вітати вас на урочистому відзначенні 50-ліття від того часу, коли відбулося перше Богослуження, яким почалася місійна праця нашої святої церкви у місті Монреалі і на сході Канади. Зворушений вашою великою увагою і участю в нашому святі, Владико, і схиляю перед вами своєю смиренну голову за те, що ви благоволили прибути до нас. Мій низький поклін присутньому на святі священству на чолі з найстаршим піонером нашого церковного життя в Канаді отцем архипресвітером доктором С. Савчуком, довголітнім головою прездії Консистоїї, і висловлюю йому наше найсердечніше співчуття по втраті його найдорожчої дружини.

Дякую місцевим отцям настоятелям, з якими проходила моя довголітня місійна служба, за їхню гармонійну співпрацю зі мною в нашій місійній окрузі. З почуттям найщирішої втіхи вітаю серед нас теперішнього настоятеля нашого Собору отця Ігоря, який перебрав від мене духов-

ний провід такої поважної громади. Бажаю йому щедрого Господнього благословення ще на довгі літа успішної праці як на релігійній, так і національній ниві.

Щиросердечно вітаю Соборян старшої і молодшої генерацій та всіх присутніх на цьому святі. А зокрема моїх любих співаків і співачок, що віддали з любов'ю свій час українській пісні, яка щороку лунала під час Різдвяних свят в етері державного радіо як на американському континенті, так і на Україні.

А ще клоню голову перед тінями наших спочилих братів і сестер, які своєю жертвенною працею допомогли здвинути цю святиню — одну з найкращих у Канаді.

На цьому святому місці складаю щирю подяку супутниці життя — дружині, а разом і всій своїй родині — за їхню відданість і просто безмежну щирю любов. Ювілейному Комітетові, управі громади на чолі з інж. В. Дмитруком, всім соборянам доброї волі — велике спасибі за вияви сердечного ставлення як до мене, так і моєї дружини й родини, а зокрема за всепрощаючі молитви нашого друга о. Епіфанія Чижева. А отцеві Ігореві ще й окремо дякую за його синівське піклування і постійну моральну підтримку.

Д-рові П. Остаповичеві за його лікарську допомогу в час моєї тяжкої недуги — сердечно дякую.

Сподіваюся, що я влевнив усіх своєю довголітньою працею, що добро і розвиток цієї громади лежали на моєму серці і моєї дружини протягом усього часу мого настоятельства, і з таким ставленням я лишаюся й на сьогодні.

Громада, членство якої започаткувалося кількома родинами, з вірою й надією та великою повсякчасно зняглось до святого діла, знаючи, що шлях буде тернистий, повний проблем, як і в кожному великім починанні, нині пишається і торжествує, доказавши, що за нею вже цілий 50-літній здобуток успішної праці.

Ідіть цим шляхом, а Господь буде вашим дорогим і на майбутнє. Тож щастя вам, Боже, на шляху до нових успіхів у Вашій дальшій корисній праці! Богові на славу, а нашому многострадальному народові на користь — на наступне 50-ліття!

На самому кінці — за цю передачу ЦЬОГО МОГО ЖИВОГО слова і за всі мої попередні радіопередачі — складаю щирю подяку завсіди готовому до послуг колективі працівників української радіослужби.

Виголошено на Ювілейному Богослуженні у Соборі св. Софії з нагоди 50-ліття від часу першої Служби Божої.

Дня 26-го вересня 1976 року.

ЧИ ВИ ВЖЕ НАДІСЛАЛИ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСФОНД СВОГО ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"?

Звернення Джімі Картера до З'їзду УККА

Не мавши змоги особисто прибути на XII з'їзд УККА, тоді ще тільки кандидат у президенти Джімі Картер вислав листа на адресу УККА, в якому сказав значно більше, ніж багато хто сподівався, — а саме:

"...Протягом довгих місяців передвибірчої кампанії я зустрічався з багатьма американськими українцями. Я прислухався до них і переконався, що це люди свідомі своєї гідності, певні себе люди, що люблять свободу, охоче беруться за діло при впорядкуванні своїх селищ, а дотримуючись засад конституційної демократії, вони вміють боронити свою віру й готові брати діяльну участь у боротьбі проти тоталітаризму поза межами США. Мені цілком ясно, як і — того я певен — вам, що наші сподівання і наші цілі тожні.

"Сьогодні я заявляю вам, що президент Форд не розуміє тих цілей. Скорше з сумом, ніж обуренням, стверджую: це ж неймовірна річ і сором, що після 25 літ у Конгресі і двох років на посту президента пан Форд перед американським народом і перед цілим світом заявив, нібито "в Східній Європі немає радянського засилля".

"1975 року Генрі Кіссінджер і президент Форд були в м. Гельсінкі й підписали угоду, яка мала стати запорукою взаєморозуміння і співпраці в Європі, — "Гельсінську угоду". Та угода мала стати передумовою більшої персональної свободи для східноєвропейських народів та (зокрема) народів Радянського Союзу. (Відтоді) умови (там) погіршилися, а пан Форд і пан Кіссінджер тим не переймалися.

"Реєстр радянських порушень основних прав людини — довжелезний. Там і далі заглушують пересилання станцій "Радіо — вільна Європа" та "Радіо-Свобода", щоб не дійшло слово правди до мільйонів людей, які живуть, як сказав Солженіцин, у так званій "Заглушеній зоні". День-у-день сотні тисяч радянського війська та бойові літаки на тих просторах нагадують українцям і народам Східньої Європи про їхню "свободу". Немає потреби комусь із присутніх на з'їзді ще раз казати про руйнування українських католицьких і православних церков. Пам'ять про ті переслідування релігії ще занадто свіжа, а біль — занадто сильний, щоб те забути. А до того ж віра мільйонів жидів, католиків і баптистів далі переслідується.

"Чи, може, хтось думає, що ми будемо мовчати, коли великий український патріот Валентин Мороз буде ув'язнений за такий "злочин", як домагання свободи для всіх українців, щоб вони могли користуватися благами своєї багатої культури і дотримуватись своїх традицій? Президент Кеннеді і Папа Іван (23-й) не повернулися спиною до Кардинала Сліпого, і я обіцяю вам, що не повернусь спиною до Валентина Мороза, ані до тих ідеалів, символом яких він є.

"Гельсінська угода — це по суті перемога Радянського Союзу. Коли (офіційно) стану президентом, то перегляну цей немічний і незадовільний документ. Я не побоюся напористих перетрактацій з Радянським Союзом.

"Я зроблю так, щоб детант став рухом в обидва напрямки..."

Виправлений переклад наш.—Ред. "Н. Д.")

3 нових видаць

Ковшун Микола. ЕПІЛОГ ПРИЙДЕ, збірка драматичних творів, накладом автора, обкл. авторова, Канада, 1975, 176 стор.

ХРОННІКА ТАБОРОВИХ БУДНІВ (В. Чорновіл, Б. Пенсон та ін.), вид. "Сучасність", обкл. Л. Гуцалюкова, 1976, 144 стор.

Горбач Катерина. МІЙ СЛІД НА ВОДІ. Поезії (ультрамодерністські), вид. "Сучасність", 46 стор. ((рішуче забагато!)).

Биковський Лев. СОЛОМОН ІЗРАЇЛЕВИЧ ГОЛЬДЕЛЬМАН, 1885-1974, Біобібліографічні матеріали, Денвер - Єрусалим, опубліковано на правах рукопису для науково-дослідних цілей, 1976, 293 стор., ілюстр., обкл. Юрія Сластіона. Серія: Український сучасний інститут, 25.

Бескид Юліан. МАТЕРІЯЛЬНА КУЛЬТУРА ЛЕМКІВЩИНИ, 2-е доповн. вид. Торонто, Організація оборони Лемківщини, 1972, 163 стор.

З-ПІД ЕВКАЛПТІВ. Поезії. Обкл. — М. Окопний та П. Олійник, Мельбурн, Українське в-во "Просві-

та", 1976, 144 стор., Серія. Українські поети в Австралії, I.

Олесків Осип. ПРО ВІЛЬНІ ЗЕМЛІ. Редактор Михайло Г. Марунчак, Вінніпег, Українська вільна академія наук, 1975 — IX, 38 стор., Серія: Джерела до історії українців Канади, ч. 11. Передрук видання "Просвіти" з 1895 р., Львів.

Федорко Василь. СПОГАДИ З ЧАСІВ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ 1917-21 РОКІВ, Мельбурн, Видання Союзу українських комбатантів Вікторії, 1973, 24 стор.

Янів Володимир. ЖИТТЯ. Поезії, ілюстр. Галини Мазепи, портр. автора — Л. Гуцалюк, Париж—Мюнхен, Об'єднання українських письменників "Слово", 1975, 119 стор.

HRYNORIJ SAVYČ SKOVORODA, 1722-1794. — Muenchen: Ukrainische Freie Universitaet, 1975. — 45 g., port. — Reihe: Monographien; Bd. 22.

Arbeits- und Forderungsgemeinschaft der Ukrainischen Wissenschaften. MITTEILUNGEN; Nr. 12. Muenchen, 1975. — 136 p., ports.

SOVIET PERSECUTION OF RELIGION IN UKRAINE. — Toronto: World Congress of Free Ukrainians, 1976. — 54 p., illus.

ВОЛОДИМИР НЕСТОРОВИЧ

журналіст, громадський діяч, письменник

3-го жовтня 1976 р. в Детройті відбувся урочистий вечір, присвячений добробутній журналістичній, громадській та письменницькій праці визначного українського діяча Володимира Несторовича. Вечір улаштував Культурно-громадський клуб разом із детройтською філією ОУП "Слово", щоб таким чином висловити глибоку пошану української громади до невтомного трудівника на широкій національній ниві. Допозидь про життя і працю В. Несторовича виголосила Марія Гарасевич. Нижче друкуємо трохи скорочено зміст її доповіді. — Фед.

Народився Володимир Несторович 1895 р. в родині українського урядовця у Львові. 1914 р. закінчив львівську гімназію. У 1915 р. був мобілізований до австрійської армії під час Першої світової війни. Після "рекрутських заправ" закінчив тримісячний офіцерський вишкіл і був скерований на російський фронт. Понад пів року на фронті над Стрипою, а при відступі до Бережан потрапив до російського полону. Понад два роки перебував за ґратами по таборах полонених у Сибіру — на кордонах Монголії, на Забайкаллі. На третьому році опинився в Уссурійському краї, що його численне українське населення назвало Зеленим Клином — до міста Микольськ-Уссурійського, де полонених уже за ґратами не тримали.

На Зеленому Клині В. Несторович зформувався і загартувався як український діяч, там почавши й свою журналістичну працю. Для цього тут був незвичайно догідний національний ґрунт та історичні обставини, серед яких у нього прокинувся вроджений журналістичний хист, а це ще більше втягнуло свідомого українця у ряд національних поривань піонерів Зеленого Клину — наших земляків, що своїми голими руками освоїли цю землю твердішою й жорстокішою працею, ніж оті українці, які освоювали канадські прерії. Освоївши цю багату й сувору землю, вони почували себе господарями тієї землі й заявили про своє право на неї.

Прибувши до Микольськ-Уссурійського, В. Несторович з групою молодих офіцерів включився в інтенсивне громадське життя, яким керували старші досвідчені місцеві громадяни. Вони відкрили широкі обійми для новоприбулих, давши їм можливість проявити себе. І в той же час прислухалися до голосу цих молодих людей, як до голосу України — своєї матірньої землі, яку вони дуже любили.

В. Несторович уклав багато луби й праці в громадське життя цього краю. Він був у провіді *Української громади й Оклицької ради*, був діяльний у *Просвіті*, їздив до Владивостоку, як відповідник з Микольськ-Уссурійського до Далеко-Східнього Українського Секретаріату, мав кілька виступів на зборах, які мали вплив на дальший

розвиток подій, дописував до щоденної газети "Щире слово". Тут В. Несторович ставив свої перші кроки і як редактор, видаючи часопис для полонених "Наша доля". Друкував на машинці в кількох примірниках. Видав 10 чисел, зумів привезти примірники всіх чисел до Львова та віддав до НТШ, але більшовики забрали їх, коли перший раз прийшли до Галичини.

В. Несторович віддавав Зеленому Клинові усі свої молоді сили, запал і здібності, коли був там. Щирою працею, посвятою для громадського діла відповів на теплу любов і гостинність земляків. А Зелений Клин залишив В. Несторовичеві на все його життя незабутні враження, був доброю школою для формування поглядів й пізнання своєї нації.

І це Зелений Клин дав В. Несторовичеві творче надхнення довершити найбільше діло у його житті — написати книжку "Серця і буревії", яка зробила його ім'я широко відомим за цінний вклад в українську літературу.

Року 1920, завдяки американському Червоному Хрестові, В. Несторович, разом з тисячами полонених, повертався додому. Це була незвичайно кольоритна подія — чи не єдина велика подорож по світі, на яку ніколи б він сам не спромігся. Таким чином, В. Несторович побачив Японію з її трагічним, у II світовій війні, місто Нагасакі, Сінгапур, Цейлон, Суез, а прибув до Відня на самісінський Святвечір, де у великому гурті українських патріотів та учасників визвольної боротьби відбулася радісна зустріч. Незабаром В. Несторович почав учитися в Високій школі світової торгівлі, де в 1924 році отримав диплом. Потім учився три семестри в університеті, але обставини змусили повернутися до Львова, де відразу ж став ініціатором з'їзду молодих економістів та торговельників із завданням заснувати Українське економічне товариство. Та поляки це товариство заборонили. У Львові В. Несторович працював у Варшавсько-Лодзькому товаристві гандльовому головним бухгалтером. Місце давало добрий заробіток, але не задовольняло його амбіції, бо він прагнув вибитися на вченого в ділянці економічних наук, щоб досліджувати українські економічні проблеми. Тому він переходить на вчительську посаду в торговельному шкільництві (м. Катовиці на Шлезьку), яка давала йому більше часу продовжувати студії. Тут він написав працю про значення морської торгівлі для Польщі й на цій підставі здобув диплом інженера-економіста в Льежі (Бельгія). Три роки поляки намагалися усунути українця з торговельного шкільництва й таки досягли того, що В. Несторович перейшов на працю до голландської фірми з Роттердаму — Ван Беркель і Ко, у Катовицях, а потім у Львові — на посаду бухгалтера.

Від 1930 аж до 1939 року викладав суспільну економію й книговодство на вищих курсах при

Торговельній школі, яка згодом стала Купецькою гімназією.

Рівночасно з фаховою працею В. Несторович розгорнув свою журналістичну діяльність. Писав він переважно на економічні теми до найбільшої газети — щоденника "Діло". Незабаром В. Несторович стає редактором відділу господарських справ у цій газеті, головним редактором якої був Василь Мудрий.

В. Несторович писав також статті на політичні теми, що часто були передовицями "Діла", писав репортажі зі світових та місцевих подій, а зокрема про Всесвітню виставку в Парижі 1937 р., про посвячення пам'ятника королеві в Бомарії, про маневри польської армії на Волині, про копальні на Шлезьку, про Гуцульщину тощо.

Від 1934 до 1939 р. В. Н. був редактором тижневика "Торгівля й промисел", що його видавав Союз українських купців і промисловців у Львові.

Крім того, статті В. Несторовича — до II-ої світової війни — друкувалися ще й у таких газетах, як "Прапор" (Відень), "Неділя", "Технічні вісті" (Львів) та ін., а також у різних календарях та альманахах. А під час війни — у "Краківських вістях" (Краків) та "Вістях" (Бельгія).

Як добрий ініціатор та організатор, він був завжди в центрі громади — чи це було студентське товариство "Січ" у Відні, від якого він був навіть післаний на Перший конгрес українського студентства у Данцінгу, чи це був Львів, де він був у провіді багатьох організацій і товариств, чи це був Допомоговий комітет, УНО і т. д.

І коли в 1944 році В. Несторович опинився в Німеччині разом з величезною групою біженців з України, він уже був загартований довголітньою працею, відомий громадський діяч і журналіст.

Для В. Несторовича відхід з батьківщини був дальшим етапом праці серед української громади. Працюючи фінансовим урядовцем у Янг Мен Крістьєн Ассн (Брит. зона Німеччини), В. Несторович включається в життя ДП табору в Біліфельді. Тут він учив молодих людей книговодства, був головою санітарно-харитативної служби, брав участь у різних з'їздах, у влаштуваннях національних свят, забав, прогулянок тощо, не припиняючи й журналістично-репортерської праці.

Коли вільні країни світу простягли дружню руку скитальцям, В. Несторович виїхав до США й осів на постійне життя в Детройті. Америка вдруге стала для нього добродійкою — знову забрала його з непевного ґрунту приблизно 30 років пізніше. І перший, і другий раз це було справжнім спасінням.

У житті В. Несторовича мінялися континенти, країни, соціальні й політичні устрої, два рази світ зазнав нищівних катастроф світових воєн, але твердий хід праці, культурно-громадської й творчої у В. Несторовича не мінявся ніколи, а лише набірав ширшого розмаху.

Детройтський період праці В. Несторовича знаємо найкраще, бо вона проходила перед нашими очима в культурно-громадському житті

громади протягом трьох останніх декад. І треба зазначити, що без нього ми мали б багато слабих місць.

Охопити всю працю В. Несторовича в доповіді неможливо — така вона розлога й велика. Згадаю лише головне.

Від самого початку, лише новоприбулі українці почали організовуватися, В. Несторович був у найпереводіших лавах активних громадян. Працював у комісіях товариства "Самопоміч", у кредитівці "Самопоміч", де скоро став головою інформаційної комісії, фактично виконуючи всю роботу її, редагував "Наш контакт", "Вісті з кредитівки", три роки працював у редакції "Наш світ". Від 1952 до 1959 року був головою ради Літературно-мистецького клубу, який був справжнім здобутком Детройту. Роками був активним у Товаристві українських інженерів, до якого належав за своїм фахом. Тут був головою редакційної комісії ювілейного випуску та написав до нього передовицю. 1959 р. був одним з ініціаторів "презентації дебютанток", що продовжується й досі.

В. Несторович був головою відділу інформаційно-наукового інституту в Чикаго та ще й досі належить до товариського суду цієї організації, був в управі літньої оселі "Діброва" і т. д., бував на багатьох з'їздах, зробив чимало доповідей і навіть на наших великих баях уміло провадив пранжування.

В. Несторович далі є членом багатьох організацій, належить до Союзу українських журналістів та Об'єднання українських письменників "Слово".

В. Несторовича можна назвати літописцем українського культурно-громадського життя.

Коли б зібрати й видати всі його писання за цей час (статті, репортажі, рецензії тощо), то ми мали б величезну книгу про погляди, події й працю детройтської громади й поза її межами. Така книга була б свого роду літописом.

Статті писав В. Несторович, завжди спираючись на першоджерела, особисті спостереження й дослідження теми, уважно прислухаючись до думок інших, а особливо до того, про кого писав. А тому він був присутній скрізь: на всіх концертах, святах, виставках, доповідях, зборах, вечорах... і його перо охоплювало все. З особливою увагою ставився до великих мистецьких ансамблів, як капеля бандуристів, хор "Трембіта", роками даючи до преси свої огляди-рецензії про їхні виступи. Писав В. Несторович про наших визначних мистців і громадян. Але своїм авторитетним пером особливо віддано служив молодим силам, несучи їхні досягнення у широкий український світ — робив їхні імена відомими та давав їм моральну підтримку.

Статті В. Несторовича друкувалися в багатьох газетах і журналах: "Свобода", "Америка", "Новий шлях", "Народня воля", "Українські вісті" (Н. Ульм), "Прометей", "Нові дні", "Овид", "Пороги"...

"Українська газета" в Детройті, редактором якої був свого часу і В. Несторович, завдячує йому багато, багато статей — від передовиць до хроніки.

Крім журналістичних речей, В. Несторович є автором таких книжок, як "Упрощене книговодство", видане за Польщі, готовий підручник з книговодства на 400 ст. (пропав з архіву Купецької гімназії у Львові), приготована до друку праця про Зелений Клин (також пропала) та "Проблеми сучасної економіки", а також Енциклопедія українського підприємця (він зредагував). 1974 р. В. Н. дав до друку книжку на 400 ст. під назвою "Українські купці й промисловці в Західній Україні між двома світовими війнами" та видав власним коштом книжечку "Закарпатські українці в чехо-словацькому корпусі генерала Свободи".

Рік 1965 треба вважати найзначнішим у творчому житті В. Несторовича. Тоді вийшов з друку його твір "Серця і буревії" (майже на 500 ст. великого формату), що його автор склясифікував як роман-репортаж. Цей твір письменник виношував добрих 30 років, поки він знайшов свій закінчений вислів. Зелений Клин не давав себе забути, як і письменницький талант В. Несторовича визрів у цій темі, переростаючи журналістичні межі.

Вийшовши в світ, "Серця і буревії" знайшли позитивну, а то й високу оцінку в критиці й серед широкого кола читачів. Про цей твір писали відомі літературні критики й письменники: Григорій Костюк, Вадим Сварог, Григорій Лужницький, Василь Лев, Павло Маляр, знавець азійських справ та Зеленого Клину Іван Світ та багато інших.

Автора цього твору поздоровляли з успіхом читачі й колеги. Серед них знаходимо листи від У. Самчука й М. Понеділка. Улас Самчук пише: "...Ваша книга "Серця і буревії" є вийнятово вартісним вкладом до нашої не конче багатой літератури про Далекий Схід. Вона писана гарно, щиро, з великим талантом спостереження й аналізу подій. Безліч вийнятово чітких і живих статей у цій великій події. Її стиль добре передає ці два компоненти літератури з живої дійсності, — спогад і художність... Вам будуть люди завжди вдячні за написання цієї книги..."

А сл. п. М. Понеділок з властивою для нього доброзичливою щирістю й теплотою пише: "Прочитав книгу! Захоплений, ошасливлений я нею. Великим серцем і небуденним талантом вона писана. Багатство мови, чіткість окреслень, образів і подій, цупка — чепурна побудова всієї розповіді просто надзвичайна. Вірю — ця Ваша літературна перлина занесе Ваше ім'я назавжди в найкращу сторінку історії всеукраїнського письменства..." (7 квітня 1965).

Ось ці спонтанні слова М. Понеділка були пророчими. Книжку "Серця і буревії" нагороджено як одну з найкращих за чотири роки на II літературному конгресі українського літературного фонду ім. І. Франка в Чикаго. Вона дійсно зробила ім'я В. Несторовича широко відомим

та серед українських літературних здобутків за кордоном зайняла видне місце.

Вияткова вартість твору "Серця і буревії" полягає тому, що В. Несторович охопив у нім дві важливі, дуже мало розроблені в нашій літературі теми, а саме: доля полонених австрійської армії, отже й українців, що опинилися в російському полоні і під час I-ої світової війни, а друга тема, якій у книжці відведено основне місце, — це життя й прагнення українців на Зеленому Клині й Забайкаллі: їхній побут, громадська праця, патріотизм та — національно-політичні прямивання, коли революція валила царську владу, а народи імперії кров'ю вписували в історію свою національну волю.

З цього погляду "Серце і буревії" є першою епопеєю про український Зелений Клин, а другою — "Тигролови" І. Багряного, де письменник змалював духові, моральні й національні якості зеленюклинців, їхнє життя — вже після революції.

"Серця і буревії" — це широке епічне полотно, побудоване на історичній правді. Автор пише: "...Поклавши в основу живі ще спогади, я старався дати приблизно правильний образ приватного, товариського й громадсько-національного життя на тлі політичних, революційних подій, що в тому часі заіснували... частина дієвих осіб має правдиві прізвиська, особливо покійники". (Розуміти слід — справжні прізвиська, а також... померлі. — Ред.).

Описуючи сірі будні полонених в таборах за колючими дротами автор всебічно змалював їхнє життя: від різниці політичних поглядів на події та палких і бурхливих дискусій різнонаціональної маси, від сірого й одноманітного мізерного побуту й морального падіння людини в неволі аж до зразків високих моральних і духових якостей людини, де б вона не опинилася, як і вміння людини пристосовуватися.

Твір має в собі багато автобіографічного. Головний герой — це сам автор, що пережив усі описані в книжці події — від транспорту полонених на Сибір аж до їхнього повернення до Відня.

"Серця і буревії" належать до творів, що стали характеристичним явищем після II-ої світової війни у літературі всюди, де мемуарність, автобіографічність іде поряд з художністю й авторською уявою. Попередниками В. Несторовича в нашій літературі були Галина Журба, Докія Гуменна, Федір Одрач, Марія Остромира та інші — вони віддали данину цьому жанрові, а в американській літературі цей жанр, протягом десятиліть дуже помітний, якщо не домінує.

"Серця і буревії" мають велику пізнавальну й документальну вартість. Тут на історичному тлі російської революції, громадянської війни, національних визвольних рухів, японської інтервенції, різних політичних розігравок, у рахунок котрих входили й українці, автор показав життя частини нашого народу, що стала автохтоном Зеленого Клину. Політичне думання місцевих провідників

та свідомого люду, їхню зформовану національну ідею висловлено устами Журавецького:

— Я бачу Зелений Клин як частину України. І нам це треба заявити твердо! Наша впевненість, що інакше бути не може, дасть нам відвагу вставити це в нашу національно-політичну програму й добитись нашого права. Тут же наші українці, тут ліс... і стільки всякого багатства: золото, хутра..., Одеса — Владивосток, пряме сполучення.

Автор зумів побачити й змалювати образи наших чудових, щирих, гостинних людей, розумних провідників, відданих громадських діячів і багатогранне життя наших земляків від щоденного побуту до національно-політичних поривань, від тихого життя мешканців до карколомних змагань із стихією, від поверхових гріховних любовних пригод до глибоких прекрасних почувань.

"Серця і буревії" — це твір сильного національного звучання, твір пристрасних почуттів людських сердець у добу великих світових буревіїв.

Григорій Костюк каже: "Читач ніколи не пошкодує, взявши до читання "Серця і буревії", а автор, пустивши у світ цей твір, з повним правом може взяти за мотто до свого заповіту заголовок

першого розділу роману: "Не вмру, а житиму". (Г. К. "Українська еміграційна художня проза за 1965 р.")

На сьогодні В. Несторович, почавши, з Божого благословення, 82-ий рік життя, працює над автобіографічною повістю про Львів на переломі I-ої світової війни, яку почав писати в 1969 р. "Жаль мені, каже він, що мої літа не дозволяють бути, за давніми зразками, діяльним".

Краці й тяжчі хвилини життя ділить із В. Н. уже 36 років дружина Нюта (дівоче прізвище Паславська), яка завжди є його вірним другом. У нашій громаді пані Нюта Несторович відома, як довголітня активна хористка "Трембіти" та церковних хорів.

Великий вклад зробив Володимир Несторович у наше культурно-громадське життя, в українську журналістику та літературу. Цим уписав своє ім'я в "Енциклопедію українознавства", в "Історію української кооперації", в українську літературу та цілий ряд публікацій. Крім того, його ім'я не сходило зі сторінок широкої української преси протягом 60 років, залишаючи нестертий слід в історії української еміграції.

КОСТЯНТИН ОСТРОЗЬКИЙ — ЗАСНОВНИК І ПОКРОВИТЕЛЬ ПЕРШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

(До 450-ої річниці його народження)

В історії української науки й культури князеві Костянтинові Острозькому належить визначне місце. Будучи магнатом, київським воєводою, він водночас був українським культурним діячем. Його найбільша заслуга в тому, що за умов жорстокого часу, коли провадилася напружена боротьба всього українського народу за своє існування, він створив першу на Україні академію, яка протягом півсторіччя була важливим культурним центром.

Загальні відомості про цю українську культурну установу маємо такі. Першим ректором її був визначний письменник того часу, шляхтич з походження Герасим Смотрицький. Професорами академії були переважно греки, які здобули освіту й захистили докторські дисертації в університетах Західної Європи: Ян Лятос, який добре викладав в академії філософію, математику та астрологію, Діонісій Палеолог, Кирил Лукарис. А з місцевих професорів, крім ректора Герасима Смотрицького та вчених богословів Афанасія й Діонісія, найвідоміші були: автор першорядних богословсько-полемічних трактатів, що підписував їх ім'ям Василь; знавець грецької та латинської мов, талановитий український поет Кипріян, який здобув освіту в Італії і деякий час працював

у Венеції, Падуї та на горі Афоні; професор Дам'ян Наливайко, що перекладав з інших мов і редагував збірники перекладів (до речі, брат відомого ватажка козаків Северина Наливайка); професор Христофор-Філарет Бронський — знавець тогочасних слов'янських культур. Був ще один світський діяч академії — Мотовило, про якого знаємо, що він — автор визначного твору про єдність церкви під одним пастором. Пізніше до професорського складу академії приєдналися ще двоє колишніх "спудеїз" (студентів) її: Клирик Острозький та Мелетій Смотрицький, син першого ректора академії.

Вихованцями академії, крім названих двох, були ще такі видатні особи: Іов Княгиницький, культурний діяч, друг видатного письменника тієї доби Івана Вишенського, гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний та його побратим запорізький гетьман Марко Жмайло. Друкарню академії провадив видатний друкар Іван Федоров, або Федорович, як його часто називали в Галичині, що вже перед тим працював у Москві, а звідти через вороже ставлення до нього бояр і вищого духовництва мусив переїхати до Вільна (теперішнього Вільнюса), а згодом до Львова, звідки його запросили до Острозької академії. Крім Івана Фе-

дорова, ще енергійно працював у друкарні академії Тиміш Михайлович, який уклав докладний покажчик джерел і літератури до Нового Завіту.

До наших днів збереглося дуже мало літературних і мистецьких пам'яток, на підставі яких можна б було мати повну картину про діяльність Острозького академії. Найбільшим її надбанням слід вважати вперше перекладену й видану слов'янською мовою Біблію, велику передмову до якої написав Герасим Смотрицький. Крім того, цей учений і письменник написав поважний твір "Ключ царствія небесного", в якому не стільки заглибився в догматику й схоластичну діалектику, скільки аргументував свої філософсько-моральні погляди від простого здорового розуму і від практичного життя, як він сам казав, а також висловив свої сміливі думки, вміло обстоюючи їх за допомогою сатири, влучних дотепних висловів та чисто народного гумору, замість тодішньої сухонаукової й тяжкої для читання полемічної фразеології. І виклад твору в нього наближений до живої народної мови тих часів — жвавий, пересипаний приповідками, жартами й віршованими вставками в дусі народної поезії. Все це викликало велику симпатію сучасників до ректора-письменника.

У дусі творчості Герасима Смотрицького написав свої полемічні твори й колишній його "спудей", тобто студент, Клірик Острозький. У нього та ж жива мова, жвавий тон викладу, прийнятий народним гумором. Але у цього останнього автора ще й багато цитат зі світських італійських письменників — гуманістів часів Відродження.

Більше відомостей дійшло до нас про творчість славетного сина Герасима Смотрицького — Максима-Мелетія Смотрицького, який після закінчення Острозької академії вчився в Єзуїтській колегії у Вільні, а після того слухав лекції ще й у трьох університетах: Ляйпцігському, Нюрнберзькому та Віттенберзькому.

Мелетій Смотрицький, особливо в перший період своєї діяльності, далі розвивав кращі традиції суспільної думки на Україні й в Білорусі. Наприклад, у трактаті "Тренос", або "плач східньої церкви" автор довів, що релігійна боротьба проти папства тих часів приховувала агресивні наміри фєвдалів, вела до того, що ми тепер називаємо соціальним і національним поневоленням.

Велика заслуга Мелетія Смотрицького — в його продуктивній науковій діяльності в галузі мовознавства, в граматизації церковно-слов'янської мови. У своїй основній праці зі слов'янської граматики (1618 року) автор ґрунтовно дослідив питання етимології й синтакси, а також риторики й поезики. Ця граматика була довгий час єдиним навчальним посібником з мови.

За таких обставин при Острозькій академії була, мабуть, досить розвинена й мистецька діяльність, від якої до наших часів мало що збереглося.

Мистецька графіка книжок острозьких друків досить бідна на всякі оздоби та ілюстрації, особливо в порівнянні з київськими й галицькими тогочасними друками.

Одночасно з Біблією в друкарні Острозької академії друкувалися й інші книжки, цікаві з мистецького погляду. Хто саме був автором мистецького оформлення острозьких видань, ще не встановлено.

Малярські твори збереглися в дуже малій кількості. Власне те, що збереглося, пов'язане з фундатором академії, а не з самою академією. Кращі малярські твори, які ми знаємо — портрети князя Костянтина Острозького й княгині Острозької — з дому Тарновських. Обидва ці портрети виконано реалістично.

Історичну вартість мають пам'ятки острозької архітектури, які дотепер збереглися.

СТИПЕНДІЙНИЙ ФОНД ІМ. Д-РА ВОЛОДИМИРА Ю. КИСІ- ЛЕВСЬКОГО

30-го серпня 1976 р. в Оттаві відійшов у вічність щирий український патріот і відданий науковець-дослідник українського поселення в Канаді д-р Володимир Юліан Кисілевський.

Сл. п. Володимир Кисілевський народився 1896 року в Коломиї, в родині Юліана й Олени Сіменовичів — Кисілевських. Його мати Олена була відома громадська діячка, редакторка, письменниця та заслужена організаторка жіноцтва, сенаторка, перша голова СФУЖО.

У 1914 р. В. Кисілевський склав іспит зрілості і того ж року вступив до Українських Січових Стрільців. Після Першої світової війни вчився у Відні. В 1925 р. прибув до Канади й працював в українській пресі. В 1932-39 роках очолював Українське пресове бюро в Лондоні, а водночас учився в Лондонському університеті. В 1940 р. повернувся до Канади з дружиною і оселився на постійно в Оттаві й працював зв'язковим Міністерства Оборони з окремими етнічними групами. Після війни перейшов на таку саму працю при Міністерстві внутрішніх справ (державний секретар), а у 1950 р. — при Міністерстві громадянства та іміграції. У цей час д-р Кисілевський досліджує слов'янські етнічні групи в Канаді. Особливу увагу Покійний приділяв українській іміграції в Канаді. Від 1949 р. був іменований професором Оттавського університету.

Д-р В. Кисілевський був членом українських і не-українських наукових товариств, а зокрема дійсним членом НТШ, УВАН, кількакратно був головою Оттавського відділу НТШ, почесним членом Канадської асоціації славістів, членом клубу українських ветеранів у Канаді.

За свою невтомну працю св. п. д-р Кисілевський одержав високі відзначення — Шевченківську медаль і Орден Канади.

В Оттаві з ініціативи громадського комітету створено Стипендійний фонд ім. д-ра Ю. Кисілевського, завданням якого є збирати пожертви на ту ціль та давати стипендії для студентів, які спеціалізуються в ділянці українознавства, здобу-

The Multicultural History Society of Ontario

Недавно засновано Онтарійське Багатокультурне Історичне Товариство, яке має завдання збирати й зберігати матеріали, що відносяться до імігрантів й етнічних та багатокультурних справ усіх громадян провінції Онтаріо.

Товариство отримує допомогу від "Вінтаріо" і близько пов'язане з Онтарійськими Архівами. При допомозі усієї громадськості Товариство буде старатися творити дослідні й освітні багатокультурні центри при наших архівах, університетах і бібліотеках.

Товариство звертається до всіх тих, які зацікавлені працювати в цій ділянці, як добровольці чи дослідники, писати до Товариства по докладніші інформації.

The Multicultural History Society of Ontario
5 Hoskin Avenue
TORONTO, Ontario M5S 1H7

ваючи академічні ступені магістра і доктора, вивчають вклад українців у розбудову Канади.

За прийнятим правильним управа зобов'язана щороку подавати в українській пресі звіт про свою діяльність і поіменний список жертводавців з зазначенням розміру пожертв.

Маємо надію, що численні приятелі, добрі знайомі д-ра В. Кисілевського та все українське громадянство ділом відгукнуться на наш заклик і допоможе нам гідно вшанувати пам'ять незабутнього д-ра В. Кисілевського.

Кореспонденцію в справі "Стипендійного фонду" просимо слати на адресу:

Dr. V. J. Kysilewskyj Scholarship Foundation
158 Young St., Ottawa, Ont. K1Y 3P9, Canada

Пожертви можна складати і безпосередньо до:
Ukrainian (Ottawa) Credit Union Ltd., Acct. No. 159
911 Carling Ave., Ottawa, Ont. K14 4E3

За управу

Т. Криницька—голова Ю. Сальський—секретар

Найсучасніша жінка

Одна жінка подала справу до суду, скаржачись на свого чоловіка, від знущань якого вона втратила 30 фунтів.

— Можете, пані, мати розлуку хоч сьогодні, — сказав суддя.

— О ні, ще ні, не тепер, — благає суддю жінка. — Спершу дайте мені нагоду втратити ще десять фунтів".

Чудодійні ліки

— Чи ви певні, що ці ліки добре допомагають чоловікам не лисіти? — питає клієнт у перукарні.

— Не тільки добре, — чудодійно! — відповіли йому. — Один наш клієнт, у якого була голова гола, як коліно, з таким успіхом заліковував свою лисину, що коли одержав від нас по 20 днях рахунок, то рвав на собі волосся..".

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:
NOWI DNI
Box 126, Postal Station "N"
Toronto, Ont., Canada M8V 3S4

НОВІ КНИГИ, ЯКІ ЩОЙНО НАДІЙШЛИ З УКРАЇНИ

Додаток другий до Каталогу літератури No. 5. 1976

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА

- Голсуорсі Дж. **САГА ПРО ФОРСАЙТІВ**. Трилогія. Переклад з англійської Олександр Терех. "Дніпро", Київ 1976, стор. 896. \$ 3.70
- Гончар О. **БЕРЕГ ЛЮБОВІ**. Роман. "Дніпро", Київ 1976, стор. 176. 0.80
- Гребінка Є. **ВИБРАНІ ТВОРИ**. "Дніпро", Київ 1976, стор. 536. 2.30
- Гюго Віктор. **СОБОР ПАРИЗЬКОЇ БОГОМАТЕРІ**. Роман. Переклад з французької. Художнє оформлення та ілюстрації Василя Чебаніка. "Молодь", Київ 1976, стор. 414. 3.85
- Керолл Льюїс. **АЛІСА В КРАЇНІ ЧУДЕС**. Для молодшого шкільного віку. "Веселка", Київ 1976, стор. 144. Переклад з англійської Галини Бушиної. 0.70
- Короленко В. Г. **ОПОВІДАННЯ**. Переклад з російської. "Дніпро", Київ 1976, стор. 336. До збірки ввійшли наступні твори: Чудна, Сон Макара, На затемненні, "Ліс шумить", "Сліпий Музикант", Без язика. 1.70
- Лондон Джек. **БІЛЕ ІКЛО**. Повість. Для середнього шкільного віку. Переклад з англійської. "Веселка", Київ 1976, стор. 182. 1.00
- Лондон Дж. **ЛЮБОВ ДО ЖИТТЯ**. Оповідання. Повість. Переклад з англійської. "Дніпро", Київ 1976, стор. 254. 3.30
- Федорів Роман. **ОТЧИЙ СВИТИЛЬНИК**. Роман. "Каменярі", Львів 1976, стор. 504. Роман переносить читача у XII ст. — складну епоху міжкнязівських чвар, соціал. вибухів. 3.00

Пишіть за списками книжок і пластинок.

Замовлення більше \$15.00 крамниця оплачує за пересилку. Пошта за одну пластинку в Канаді 50¢, за кожну додаткову 20¢. В США 75¢, а за кожну додаткову — 25¢.
В Онтеріо просимо додавати 7% сейл текс.

УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долара) просимо прислати 20 центів у Канаді і США на поштову оплату. Слід вказувати ім'я автора та назву книжки.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada

Tel.: 532-8928